

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

36e jaargang nr. 4

juli - augustus 2007

INHOUD

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg)	198
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Leeuw een wapenschild vasthoudend.	209
- Erik De Keukeleire: De Gentse lanen moeten in niets onderdoen voor die van de grotere steden. Deel 2. 1895-1906	210
- Roger Tuytschaever: De “Bond der Brood- en Banketbakkers van Gent en omliggende”.	226
- A.K. Evrard: Binnen enkele jaren...	229
- Rudy van Elslande: De Theresianen komen terug naar Gent.	231
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 3-4-5-6 September.	239
- E. Ossieur: Wolven in het Gentse. 1585-1615.	251
- André Verbeke: Uit de oude doos.	254
- Bibliografie.	256
- Lezers schrijven ons.	258
- Lodewijk De Vriese: De Koolzakskens. Een staaltje plat Gentsch.	259
- Uitgaven van onze Kring.	263
- Dit bestaat niet meer: De Tichelrei	264

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG)

Richard II was echter geen Edward III en Filips geen Jacob van Artevelde: eenzelfde stunt wordt ten andere zelden met een gelijk succes herhaald. Karel VI van Frankrijk rukt Vlaanderen binnen en maakt zich van Ieper meester.

Richard II talmt alsof hij in Vlaanderen de EEG moest vervoegen en het zijn niet de enkele tientallen Engelse boogschutters die in de slag van West-Rozebeke Filips en zijn Gentse verzetslieden van een verpletterende nederlaag en van een afslachting die 20.000 slachtoffers eiste, kunnen redden.

Filips sneuvelde en wel poogde Ackerman die strijd nog enkele maanden voort te zetten met de hulp van de helaas te weinig talrijke Engelsen die eindelijk aan wal waren geraakt, doch na kleine successen, moeten de Engelsen inschepen, hun Gentse bondgenoten aan hun droevig lot en aan hun wanhoop achterlatend.

De dood van Lodewijk van Male in 1383 stelt een einde aan de zelfstandigheidspolitiek van de rumoerige stad. Met zijn opvolger, de eerzuchtige Filips de Stoute wordt een nieuw tijdperk, dat van de Bourgondische hertogen en van de centraliserende politiek die geen plaats meer overlaat aan de middeleeuwse kijk op de wereld.

Bij het Verdrag van Doornik tussen Filips en de Gentenaren gesloten, verzaaken deze laatsten definitief elk bondgenootschap of samenwerking met Engeland, en leggen de eed van trouw af aan de Franse koning.

Voor Gent en voor de partij van de wevers betekent zulks het einde van een lange en mooie droom. Met honderden trekken ontmoedigde Gentse wevers over het kanaal om met hun gezin, in Engeland een nieuw vaderland en betere werkvoorwaarden te vinden.

Bleven sommige Gentenaren in de eerste helft van de XVe eeuw nog treuren om de gouden tijd van wol- en lakennijverheid ten tijde der Artevelde's en hunkeren naar de herleving van deze periode, zo hadden de Engelsen, trouw aan hun gezegde 'business is business' sedert lang deze vriendschap vergeten en zij verboden zelfs de invoer van wol naar Vlaanderen, indien deze niet eerst door de haven van Kales ging. Zulks woog loodzwaar op de maag van de Vlamingen die in 1434 repliceerden en gewoonweg, in gemeen overleg met Brabant, de invoer van Engels laken alhier verboden.

Filips de Schone, tot dan toe de Engelse koning Hendrik VI nogal genegen, zoekt toenadering met Karel VII van Frankrijk en gaat de Engelsen in Kales, burcht van de wolinvoer belegeren. De Vlamingen steunen hem in deze expeditie met een legerkorps van 17.000 vastberaden krijgers, w.o. een biezonder

flink detachement Gentenaren die op 9 juni 1436 midden de grootste geestdrift van de bevolking, de stad uitmarcheren.

Aanvankelijk loopt alles van een leien dakje: de Gentenaren maken zich meester van het versterkt kasteel van Marcq, vatten er 104 Engelsen van het garnizoen bij de kraag die zij onder sterke geleide naar het Gravensteen sturen. Het zijn de eerste Engelsen die men in jaren in Gent heeft gezien, doch ditmaal zijn zij geketend!

De 'Calesreysse' zoals men de expeditie noemde, loopt echter indien niet dramatisch dan toch schandelijk voor de Gentenaren af. In hun grenzeloze hoogmoed na hun eerste, te gemakkelijk succes, zijn zij biezonder rad van tong; wanneer het beleg naar hun zin niet vordert, mede door het feit dat de Hollanders die een vloot hebben beloofd, in feite hun kat hebben gestuurd, rollen zij hun matten op en druipen er gewoonweg van onder, het grafelijk leger in de steek latend, tot groot jolijt van de Engelsen die zelf het offensief nemen en zich meester maken van de Vlaamse kust en van het Westland.

Het was half-time in de XVe eeuw toen Gent voor de zoveelste maal in onmin leeft met de graaf en het ditmaal nog hardhandig doet, zo geweldig zelfs dat de meeste Vlaamse steden de Gentse opstandelingen de rug toekeren en de kat uit de boom kijken, een poes met name Filips de Goede, die men liefst niet zonder handschoenen aangrijpt.

De Gentse 'hoofdmannen' wijzen echter elk redelijk compromis van de hand: het zal een strijd worden op leven en dood, de laatste heroïsche poging van de gemeentelijke autonomie tegen het alles verslindend centraal gezag.

En opnieuw doen de Gentenaren beroep op de Engelsen, niet meer zoals weder op de Engelse koning die zich ditmaal de zaak niet eens meer zou willen aantrekken, maar op een handvol Engelse huurlingen uit Kales ontboden.

Het grafelijk leger rukt inmiddels zegevierend op alle fronten voorwaarts en de ultieme slag die voor eeuwen over het lot van de fiere Arteveldestede zal beslissen, vindt in juli 1453 in de vlakte bij Gavere plaats.

Huurlingen, mecenari zijn en zullen ten eeuwige dage gevaarlijke en weinig betrouwbare kerels blijven en het is gewoonlijk pas wanneer men in het nauwste van het nauw is gedreven dat men op dergelijke gelukszoekers en wilde avonturiers, meer op geld en plundering dan op trouw en ideaal belust, beroep doet: een paar Afrikaanse regeringen hebben het in het afgelopen decennium als het ware aan de lijve ondervonden, en eenzelfde lot overkwam in het midden van de XVe eeuw, de omzeggens door gans Vlaanderen in de steek gelaten Gentse opstandelingen die zo vermetel waren geweest met hun opgezweepte doch slecht gedrilde gemeentelijke militia het sterk gewapend, tucht-

vol en flink geoefend beroepsleger van de almachtige Bourgondische hertog Filips de Goede uit te dagen.

In de ruime optiek van de geschiedenis bekeken, stond het optreden van de fiere en onbuigzame Arteveldestad gelijk met het achteruitzetten van de klok, iets dat wel mogelijk is in de huiskamer maar niet op het podium van de geschiedenis.

Omdat de Gentenaren, fanatiek in hun verzet, de werkwoorden onderhandelen en wijken van hun dialect hadden geschrapt en zij tevergeefs naar bondgenoten in eigen volk hadden uitgekeken, hadden zij ten einde raad een handvol Engelse huurlingen aangeworven die het reeds in de streek van Kales waar hun tenten ergens in de groene weide geplant stonden, nogal bont hadden gemaakt. Wellicht beseften zij, wanneer zij in 1452 de Gentse gelederen verwoegden, niet al te best voor of tegen wie zij ten velde zouden trekken; moesten zij geweten hebben dat het om een hopeloze strijd ging waarbij zij enkel konden verliezen, zij zouden wellicht nooit op het voorstel van de gewezen bondgenoten van Edward III zijn ingegaan.

Het kasteel van Gavere dat de Gentenaren in 1452 zonder slag of stoot hadden ingenomen, was in feite de laatste belangrijke hindernis voor de troepen van Filips de Goede op de weg naar de muitende Gentse stede, geen onoverkomelijk obstakel maar dan toch een doorn die eerst moest verwijderd worden, wilde men niet het onaangenaam avontuur van een verraderlijke aanval in de rug beleven.

De Gentenaren wisten dat zij met het stevig in hun bezit houden van dit kasteel dat als gebouwd was om een roman van Walter Scott *avant la lettre* te inspireren, een stevige, wellicht de laatste troef in handen hadden, en nochtans begingen zij de grove fout zijn verdediging slechts aan een klein garnizoen toe te vertrouwen, dat onder het bevel stond van Arend Van der Speeten, deken van de nering van de metsers.

Maar men had de deken de verzekering gegeven dat bij het minste alarm, de Gentse strijdkrachten naar Gavere zouden oprukken om het garnizoen te versterken en het leger van Filips op de vlucht te drijven.

Deze verzekering had de Engelse huurlingen, al bijeen zestien man sterk (of zwak), aangevoerd door John Fox er toe aangezet het klein garnizoen te verwoegen en zich in het kasteel te verschansen.

Op 16 juli verscheen het leger van de hertog voor de wallen. Na de gebruikelijke sommatie, kordaat door Van der Speeten en Fox afgewezen, begon de beschieting die gezien de stevige muren, meer op een onschuldig vuurwerk geleek: 'Het diende zeere luttel dat men up 't kasteel schoot, want het was

starck ghenugh om te wederstane alle engynen’.

Het vreemdelingenlegioen van de burcht - want het bestond uit Gentenaren, enkele Vlamingen, zestien Engelsen en zelfs een Waal genaamd Haloguet - nam gans het voorval nogal plezierig op maar naarmate de uren en dagen voorbijgingen en zij als soeur Anne van uit de uitkijktoren, geen versterking noch proviand uit Gent zagen naderen, zag hun water wat bleker en geraakten sommigen zelfs in paniekstemming.

Wat konden die lammelingen in Gent dan wel verrichten? Zij moesten ongetwijfeld het kanon horen bulderen en het was dan ook uitgesloten dat zij niet op de Vrijdagmarkt te wapen zouden lopen, dat Roeland van uit de toren van het Belfort ze niet allen tot de strijd zou aanzetten en aanhitsen!

En inderdaad men hoorde het gebulder op de Koornmarkt en op de Vrijdagmarkt en tot in de smalste steegjes, maar het bleef bij redevoeringen en meetings, bij het onder water zetten van de omliggende dorpen en bij optimistische verklaringen: ‘Filips zal Gavere nooit kunnen innemen!’

De belegerden die het stukje brood en het brokje vlees elke dag op hun brood wat zagen inkrimpen, waren echter een andere mening toegedaan en zelfs de flegmatieke Engelsen die het nu zonder het traditionele cup of tea moesten stellen, begonnen te sakkeren tegen deze vervloekte Gentenaren die het garnizoen in de steek lieten, terwijl Filips kapiteins geen steken lieten vallen bij het beleg.

Men heeft verteld dat de belegering ‘s nachts met grote vuurhaarden het toenmalige SOS tot de Gentse stede richtten, doch het was allemaal boter aan de galg gesmeerd.

Ten einde raad stelden de aan hun lot overgelaten soldaten de overgave van het kasteel voor, op voorwaarde dat zij hun leven en hun kostbaar vel zouden mogen redden, hetgeen door de koppige en wraakzuchtige hertog minachtend van de hand werd gewezen: de tijd van de palabers en onderhandelingen was definitief afgesloten, er zou voor de overwonnelingen geen medelijden meer kunnen zijn; hij eiste een onvoorwaardelijke overgave, hetgeen in die jaren gelijk stond met de uitmoording van het garnizoen tot de laatste man.

Nu, John Fox was er heilig van overtuigd dat Engels bloed niet moest vloeien in een tribale strijd tussen Vlamingen en hun hertog. Hij was naar Gavere getrokken om er grof geld te verdienen en in de hoop wat dorpen te plunderen en vrouwen te verkrachten, niet om op Vlaamse bodem een kopje kleiner gemaakt te worden.

Zijn landgenoot en vriend, de huurling John Fallot had in januari op dezelfde wijze geredeneerd en gereageerd wanneer hij met pak en zak naar het kamp van de hertog was overgelopen en bevond zich momenteel zeer veilig in de rangen van de belegeraars te Gavere.

Het voorbeeld van Fallot werkte aanstekelijk op John Fox, Jan De Vos zoals sommige bronnen hem 'vernederlandsen'.

Wanneer hij inzag dat Filips de Goede vast besloten was gekapt vlees te maken van het garnizoen, raadpleegde hij zijn pockets van de Série Noire en vond er weldra de oplossing in voor al zijn kwalen.

Hij wachtte een pikdonkere nacht af - zij zijn het ten andere allemaal in dergelijke romans -, wipte over de muur, liet zich geruisloos langs een koord naar beneden glijden en vervoegde het vijandelijk kamp waar hij over zijn verraad en eigen leven ging onderhandelen.

Met het eerste was Filips in zijn schik, voor het tweede eiste hij pasmunt, een duivels plan dat Fox beloofde stipt te zullen uitvoeren.

Langs de nog niet gans versleten koord klom hij terug over de muur, klopte aan de deur van Arend Van der Speeten die ook liever een levende dan een dode deken van de metsers wou zijn, zette hem het plan uiteen, verzocht hem nog enkele krijgers voor de zaak te winnen en nog dezelfde pikdonkere nacht lieten John Fox, Vander Speeten, Jan Vanden Bossche, schepen van Gent en een drietal andere verraders, zich langs de historische koord glijden, staken al zwemmend de gracht over, slopen geruisloos door het kamp van Filips waar het wachtwoord was gegeven geworden de ogen te sluiten voor hun z.g.h. heimelijke doortocht en renden naar Gent waar zij om zes uur 's ochtends, buiten adem, aankwamen.

Het meest delicate van de snode opdracht moest nu door de verraders worden uitgevoerd, het machiavelistisch plan van Filips de Goede, voorwaarde sine qua non om aan de dood te ontkomen.

Dat Fox, die een vreemdeling en een huurling was, zich tot een dergelijk verraad leende, kan indien niet verantwoord dan toch begrepen worden; de zaak van de Gentenaren liet hem uiteindelijk zo koud en onverschillig als deze van de hertog.

Maar dat een Gentse schepen en de deken van een nering het hebben gedaan, wetende dat zij hun eigen leven redden ten koste van de dood van duizenden medeburgers, is een van de afschuwelijkste bladzijden uit onze geschiedenis. Men moet ver en diep gaan grabbelen in de geschiedenis van onze gewesten en zelfs in deze van Europa om een figuur te vinden die in verstand, in somptuositeit, in sluwheid, in wreedheid, in mecenaat en in moed Filips de Goede, graaf van Vlaanderen en hertog van Bourgondië, heeft kunnen evenaren.

Wellicht zijn de sluwheid en de moed van degene die men terecht de conditor België heeft genoemd, nooit zo scherp tot uiting gekomen als in zijn meedogenloze strijd tegen het ontembare Gent, meer bepaaldelijk in de slotfase die leidde tot het bloedbad van Gavere.

Filips was een groot mensenkenner die bovendien over een uitstekende spionagedienst moet beschikt hebben: aldus wist hij dat de Gentse kapiteins kost wat kost een open strijd, een geregelde veldslag schuwden en liefst de tactiek van kleine schermutselingen, waarbij hun kansen groter waren, zouden toepassen; anderzijds wist hij dat men in Vlaanderen en vooral in Gent vertelde dat de kas van de hertog ver leeggelopen was, dat hij dus niet lang meer soldij zou kunnen uitkeren en dus wel genoodzaakt was, zo vlug mogelijk, een beslissende slag te slaan. Maar hoe het gros van het Gentse leger uit de stad te lokken en het dan in één enkel treffen verslaan en afmaken?

Het verraad van de Engelse huurling John Fox gaf hem daartoe plots de mogelijkheid. Fox was bereid gevonden geworden zich, om het Bourgondisch goud, en om zijn kostbaar Engels vel te redden alles te doen wat Filips hem zou bevelen, en de hertog zag hierin de kans om de Gentenaren in de luren te leggen door hen hun dromen voor werkelijkheid te doen nemen: zij dachten dat Filips weinig of geen centen meer had, hij zou het hen als evangelische waarheid doen slikken door John Fox en zijn trawant Arend van der Speete naar Gent te laten trekken om het zgh in naam van het Gents garnizoen van het kasteel van Gavere, de bevolking van de stad wijs te maken.

Wie zou daar hun bewering in twijfel durven trekken, wanneer men zou zien dat zij zonder kleerscheuren door de rangen van de belegenars geraakt waren.

En zo gebeurde het inderdaad: van de Speete trommelde het Gentse volk bijeen en na zijn stadsgenoten eerst met veel pathos te hebben verweten niets te hebben gedaan om het belegerd garnizoen van Gavere ter hulp te snellen, verklaarde hij dat het ogenblik was aangebroken om met gans het Gentse heir naar Gavere op te rukken.

Nu of nooit, beweerde hij, want de soldaten van de hertog waren aan 't mui-ten gegaan: zij trokken geen soldij meer, en zij die Filips nog trouw zijn gebleven zullen in de strijd niet veel meer vechtlust aan de slag leggen; nog amper 4.000 man omsingelden het kasteel, en onze aanwezigheid hier bewijst dat wij niet veel moeite hadden om 's nachts door de vijandelijke gelederen te trekken. Een enige kans wordt U thans geboden om Filips' ontmoedigd leger te verpletteren. John Fox trad dan naar voren om de leugenachtige beweringen van de deken van de nering van de metsers te bevestigen: 'Ik zelf zal in de voorste gelederen strijden en de overwinning helpen behalen.'

Het waren woorden die heerlijk klonken in de oren van de Gentenaren; het was dan toch waar hetgeen men verteld had over de financiële moeilijkheden van de hertog!

Opgetogen en opgehitst liep een dolle menigte door de straten en de vrouwen schenen nog het meest gevlamd op de 'Gaversche reyse': 'Ja de wijfs van

Ghendt dye dwongen haerlieder mans huyt te treckene, hoe oudt dat si waren'!

De stormklok werd geluid om alle weerbare mannen op te roepen: 'Men dede zelve de huerclocke slaen te vullen storme, zoo dat al 't volck zeer beroert was, hem wapenende, liep tsente Lievens poorten waert, ende te diere poorten uute tot by Gavere, up een groot velt tusschen Vurst en Gavere'.

Als ratten waren zij in de val gelopen, en pas toen zij het machtige, gedisciplineerde en vastberaden leger van Filips de Goede zagen aanrukken, begrepen zij dat zij in een hinderlaag waren gelokt geworden, dat de Engelse huurlingen Fox en van der Speete hen hadden verraden.

Het werd een afslachting zonder voorgaande: 16.000 Gentenaren werden afgemaakt op het slagveld, verdronken in de Schelde of werden in een dolle achtervolging neergeveld. Indien de stad zelf uiteindelijk van een totale verwoesting gespaard bleef, was zulks enkel te danken aan een heldhaftig achterhoedegevecht van duizend vastberaden Gentenaren die zich, met de schepen aan hun hoofd, tot de laatste man lieten afslachten om te verhinderen dat Filips nog dezelfde avond Gent zou kunnen bereiken.

Eens had een politiek verband tussen Artevelde en een Engelse koning, Edward III, Gent naar de hoogste top van zijn macht en hegemonie gebracht, amper een eeuw later zou het verraad van een andere Engelsman, de politieke en militaire ondergang van de stad bezegelen.

Er vielen in de slag bij Gavere op 23 juli 1453 meer doden dan bij de inname van Constantinopel door de Turken op 29 mei van hetzelfde jaar, die nochtans in gans Europa als een van de verschrikkelijkste rampen werd gevoeld.

Ongeveer op hetzelfde ogenblik vierde een kleine Engels prinses in het middeleeuwse slot van Fotheringay, heel braafjes haar zevende verjaardag: Margaretha, de dochter van de hertog Richard van York, een van de leiders van de Witte Roos in de onverbiddelijke strijd van de Yorks en de Landcaster's. Het kind zou de stille getuige worden van de bloedige, afschuwelijke uitmoording: haar vader onthoofd, een broeder gewurgd. Het eindigt op de overwinning van de Witte Roos en Margaretha's broeder beklimt de Engelse troon onder de naam Edward IV. Een nieuw leven, een politieke carrière zonder weerga voor een vrouw begint voor Margaretha van York: zij zal de echtgenote worden van de hertog van Bourgondië, de meter van haar achterkleinzoon Keizer Karel!

Op 3 juli 1468 was Margaretha, die een kroniekschrijver beschreef als 'très belle dame en de moult bonnes grâces, te Damme de derde echtgenote geworden van de geduchte Karel de Stoute. Een week lang werd het huwelijk te Brugge gevierd, waarna de gevaarlijke verplaatsing naar Gent, dat in onmin

leefde met Karel, voor de zgh Blijde Intrede moest worden ondernomen.

Margaretha, vermoeid door de somptueuze feesten van Brugge, was bang van dit eerste contact met Gent dat haar echtgenoot enkele maanden voordien had durven uitdagen; tegen alle verwachtingen en pessimistische voorspellingen in, werd de Blijde Intrede van het hertogelijk echtpaar een ware triomf. De Gentenaren juichten de Engelse prinses geestdriftig toe, getuigden in alle plechtigheden van minzaamheid en sympathie, ontvingen ze als de zuster Edward IV, als degene die de oude vriendschap tussen Gent en de Engelse kroon symboliseerde. Vijftien jaar na de slag van Gavere, scheen niemand nog wrok te koesteren om het verradelijk optreden van John Fox.

“ ‘s Woensdachs den XXen dach van hoymaent LXVIII, zo lezen wij in het Dagboek van de Gentsche Collatie, quam myn gheduchte vrouwe, onse nyewe prinsesse, te Ghendt, ter Waelpoorte inne, duer de Drapstraete, duer de Corte Munte, over Sente Veerilden plaetse, over de Hoofbrugge, ende also in haer hof te Walle. Men deed haer groote chiere met processien van gheestelicken stoete van de Walpoorte ter stede waert inne, also verre als zy strecken, voort met vele schoone figuren: de straten waren behangen met lakenen; de wethoudren, dekenen, ghezwoornen ende notabelen stonden van in haer hof streckende ter Hoofbrugge waert, met tortsen in de handt; men vierder costelic up vele huusen ende anders wastere zeer rycelic versiert, ende al ‘t volck was uutmeneende zeer verblyt van huerer comste”.

Het is opvallend hoe dit relaas, waarschijnlijk opzettelijk, niet eens de naam van Margaretha's gemaal vermeldt en duidelijk laat verstaan dat het naar de prinses alleen was dat de toejuichingen zijn gegaan.

Het jaar daarop kwamen Margaretha en Karel een volle maand in Gent doorbrengen; ditmaal hadden de Gentenaren niet eens de pink durven verroeren, want het beeld en de beschrijving van de vernieling van Luik en de onmenselijke weerwraak van de hertog op de bevolking van deze stad lagen nog vers in het geheugen.

En toch was het voor Karel de Stoute een maand van feesten en tornooien, ontvangsten, recepties en banketten die hij in de Arteveldestad beleefde. Gent kon niet anders dan officieel juichen en triomfbogen oprichten, want men vreesde terecht de woede en de repressie van de hertog bij de minste blijk van vijandigheid of onverschilligheid: “den lesten dach van meye quam te Ghendt myn gheduchte heere, zyne ghezelnde ende dochtre (Maria van Bourgondië) met grooter menichte van edele ter Petercelle poorte in ende was hemlieden ghedaen groote triumphe van vierne (vuurwerk) ende andersins. Men vierde up ende boven den cruce van Sente Nyclus turre met XXIII tortcken ende waren te winnene diversche prysen met soonst staet te houdene ende vierne bij neeringhen, ghebueren, wycken ende ghezelscepen”.

Margaretha van York heeft gans haar leven schrik moeten hebben van iemand of van iets, maar zij heeft in alle omstandigheden blijk gegeven van ontelijke moed en wilskracht. Als kind had zij schrik hetzelfde lot als haar vermoorde vader en broeder te ondergaan, als echtgenote had zij schrik van haar gemaal Karel de Stoute die zijn eigen ambitie en de *raison d'état* boven elke andere beschouwing of menselijk gevoel stelde, als weduwe had zij schrik van het lot dat haar en haar stiefdochter zou kunnen te beurt vallen: later nog wanneer zij actief in het nationaal en internationaal politiek leven stond, heeft zij schrik gehad van de haat die zich vaak tegen haar opstapelde en nochtans heeft niemand ooit deze vrouw die Pontus Heuterus zo treffend de “*pugnacis vidua*”, de vechtlustige weduwe noemde, zien beven.

En toch beefde zij maar liet het niet merken. Te Gent meer dan elders heeft Margaretha, en zelfs herhaaldelijk, gebeefd, zelfs wanneer zij mocht vaststellen dat de toejuichingen van het volk naar haar en niet naar de hardvochtige hertog gingen, en misschien juist omdat het zo geschiedde.

Zij had gebeefd voor de zgh. Blijde Intrede omdat men zich vanwege de Gentenaren aan het ergste mocht verwachten en zij had gebeefd toen men haar geestdriftig als de Engelse prinses begroette en Karel negeerde.

Maar het was allemaal zo banaal, van zo weinig belang naast die schrik en die paniek op de akelige dag van 1477 toen zij te Gent, in het Hof ten Walle dat eens het Prinsenhof zou heten, vernam dat haar echtgenoot in de vlakte bij Nancy was gesneuveld en dat men zijn lijk, half verscheurd door de wolven, in de bevroren sneeuw had ontdekt.

Smart, oneindige droefheid van de vrouw die nochtans wist dat Karel haar nooit bemind had, een politiek huwelijk tegen Frankrijk gericht had aangegaan en trouw was gebleven aan de nagedachtenis van zijn tweede echtgenote, de moeder van de piepjonge Maria van Bourgondië. Schrik, paniek omdat zij zich in het Hof ten Walle, dat haar plots herinnert aan de bange dagen en nachten van haar eigen jeugd in het slot van Foltheringay, met Maria, de gevangene voelt van de wraaklustige Gentenaren die hun haat vrije teugel zullen laten na de jaren onderdrukking en vernedering. Schrik voor de koning van Frankrijk, de demonische Lodewijk XI, die zij verafschuwt en verfoeit als de pest: schrik voor het leven van Maria van Bourgondië die zij, in die bange ogenblikken, als haar eigen kind gaat liefhebben, Maria onschuldig kind maar ineens de meest begeerde prinses van Europa geworden!

Er is geen onderwerp dat zich beter kan lenen voor toneelwerk, film of TV-spel dan het drama in de januaridagen van 1477, dat zich afspeelt in het door de woelige Gentenaren “beschermd” doch in feite belegerd en omsingeld Hof ten Walle, waar een echtgenote en een kind plots gaan beseffen dat landgeno-

ten en vijanden om totaal uiteenlopende redenen juichen om de dood van een man die hun echtgenoot en vader was.

Het is te Gent dat Margaretha verneemt dat Lodewijk XI zijn legers naar Vlaanderen laat oprukken, te Gent dat de volkswoede in al haar fanatisme losbarst na de dood van de “tyran”, dat gans Vlaanderen jubelt om de dood van degene die van het graafschap de parel van de Bourgondische eenheidsstaat had gemaakt.

Voor de ontketende massa, voor de Gentse schepenen die niet aarzelen met de aartsvijand Lodewijk XI te onderhandelen, is Margaretha de vreemdelinge, de volksvreemde prinses, de Engelse, de weduwe van de tyran geworden, de vrouw die men politiek moet uitschakelen om gemakkelijker van de kleine Maria toegevingen te bekomen, de afschaffing van al hetgeen Karel de Stoute heeft kunnen bekomen ten koste van de zelfstandigheid van de gemeente.

Hetgeen Gent in die ogenblikken wil, is een terugkeer tot de Middeleeuwen; hetgeen Margaretha, de Engelse, wil is de redding van Bourgondië, de moderne, naar de toekomst gerichte Staat, en dus ook van Vlaanderen, van een ontredderd Vlaanderen dat in zijn blinde haat het graafschap aan Lodewijk XI die het gewoonweg bij de Franse kroon zal inpalmen, dreigt te leveren.

De bladzijde die Margaretha, de na de eerste dagen van paniek, opnieuw nuchter en koelbloedig geworden Engelse, met haar dagen volschrijft, is even schoon en voor onze gewesten even belangrijk als deze van het bondgenootschap Artevelde-Edward III.

Men heeft soms op bepaalde tijdstippen van zijn nationale geschiedenis, vreemde topfiguren nodig om klaar te zien in de toestand en de geschikte oplossing te vinden.

Margaretha voelde intuïtief aan dat er momenteel niets aan te vangen was met de woelige Gentenaren; zij wist dat in het land geen leger tijdig had kunnen gelicht worden om de troepen van Lodewijk XI tegen te houden en over de grens te wippen, maar als vrouw beseftte zij dat er nog een andere oplossing overbleef: het uitspelen van de oppertroef Maria van Bourgondië die reeds zeven maal door haar vader verloofd was geweest zonder het zelf te weten. Margaretha van York zou ditmaal geen verloofde zoeken, wel een echtgenoot bekwaam om zegevierend de strijd aan te binden met de Franse koning. Het moest dus noch een vorstelijke fils à papa noch een prins zonder leger of geld zijn: de keus viel dan ook onmiddellijk op de zevende verloofde, Maximiliaan van Oostenrijk, die er financieel warmpjes inzate en die bovendien een leger op de been kon brengen.

De rol van Margaretha van York is in deze huwelijkszaak fantastisch geweest. Het gemakkelijkste was Maria er toe overhalen Maximiliaan de mooie prins maar met een onmogelijke neus, tot bruidegom te aanvaarden. In die jaren was

zulks geen probleem want huwelijk en liefde waren 2 gans verschillende zaken; dat Maria van Bourgondië het coup de foudre kreeg zodra zij Maximiliaan voor het eerst zag, is enkel een gelukkig toeval geweest; dat Maximiliaan haar min of meer trouw bleef is ook toeval, tevens een zeldzaam verschijnsel in deze rotte vijftiende eeuw, maar dat de Vlaamse gewesten en meer bepaald de Gentse stede hun instemming tot dit huwelijk hebben verleend, is geen toeval, het is te danken aan het Engelse flegme en de koppigheid van Margaretha.

Aanvankelijk deed ze toegevingen omdat het niet anders kon, maar naarmate het gevaar van de Franse invasie dreigender werd, vond zij meer gehoor bij de notabelen wanneer zij luid verkondigde dat het lot van het graafschap verbonden was aan dat van de prinses en dat indien deze laatste in de klauwen viel van de Franse koning het ook amen en uit zou zijn met Bourgondië en met Vlaanderen.

Dat een vrouw, een vreemdelinge, zulks in de keiharde kop van de Gentenaren kon prenten, was een succes; dat zij de Vlaamse en ook de Waalse gewesten er toe kon bewegen subsidies te stemmen en soldaten bijeen te trommelen was een triomf; dat zij bovendien kon bekomen dat Maximiliaan nog voor zijn komst alhier de vleierende bijnaam van “redder van het vaderland” toegeslingerd kreeg, was een mirakel en dat hij op zijn doortocht door de Vlaamse steden toegejuicht werd met de kreet “Leve Bourgondië” was een wonder boven wonder dat zelfs O.L. Heer in de hemel van jaloeisheid moest doen barsten.

Het lukt allemaal zoals Margaretha het gewenst heeft; zij had in feite moeten jubelen en bij het huwelijksfeest de pluim op haar hoed steken. Zij was echter een Engelse prinses en zij bleef op het achterplan, schijnbaar althans, omdat zij aldus beter haar rol kon spelen.

Zij heeft het Gent nooit ten kwade geduid dat de stad zo hard en brutaal was geweest in 1477; “zand daarover” is misschien een verstandige, behendige daad geweest, want na de storm konden zij beiden het best met elkaar stellen. Het is immers Margaretha die alhier de kunst heeft aangemoedigd, de kloosters, de armen heeft geholpen. Zij kwam persoonlijk de eerste steen leggen van de bibliotheek van de bibliotheek van het Predikherenklooster in Onderbergen, die zij voorts mild bleef begiftigen; zij steunde met daad en geld het Sint-Jorisgild, zij schonk de Arme Klaren een prachtig verlucht handschrift, en niemand te Gent deed vruchteloos op deze Engelse prinses beroep.

Pierre Kluyskens
‘t vervolgt

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 158

Op 4 December 1899 stelde Armand Heins in de rubriek "Beeldhouwwerken - Museum van Stenen Voorwerpen in de ruïnes van St-Baafs - XVIIe eeuw (?) in het Frans een fiche op over

Leeuw een wapenschild vasthoudend.

Dit stuk beeldhouwwerk, 95 cm. hoog, heeft, vanuit artistiek standpunt, weinig waarde.

De houding van het dier mist decoratief karakter en is triviaal.

Het belang schuilt enkel in de herkomst van het stuk, dat, naar het schijnt, gevonden werd in het Gravensteen en in 1860 gekocht werd door de stedelijke Commissie van Monumenten van de verzamelaar Bénoni Verhelst: "Een van de leeuwen die eertijds stonden voor het kasteel van de Graven van Vlaanderen te Gent", zegt het Proces-Verbaal van de zitting van 13 mei 1860. De kop van de leeuw, zijn verwarde manen, de manier waarop de poten het blaas vasthouden en de leeuw gehurkt zit, al deze details vertonen een uitgesproken onhandigheid.

Een ronde metalen plaat is vastgemetseld op de voor-

kant van het wapenschild. Vervangt zij een verdwenen wapenschild?
Het is interessant het verband te leggen van het bewust voorwerp met een andere leeuw met de wapens van Gent, deze die beschreven werd op de fiche n° 136. (Zie "Ghendtsche Tydinghen 2006 - N° 1 - p. 15).

Cf. Register A van de Processen-Verbaal van de Stedelijke Monumentencommissie (Stadsbibliotheek, G. 12929), pp. 201-202.

**"DE GENTSE LANEN MOETEN IN NIETS ONDERDOEN
VOOR DIE VAN DE GROTERE STEDEN."
DEEL 2 1895 - 1906**

**VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE
"GAZETTE VAN GENT".**

In het eerste deel ging de meeste aandacht naar het ontstaan van de lanen welke thans enerzijds deel uitmaken van de kleine stadsring tussen Ekkerghem en de Sint-Lievenspoort, anderzijds deze rond het Citadelpark.

Tijdens de periode die nu wordt behandeld lijkt het even alsof er zich maar weinig spectaculaire ontwikkelingen hebben in voorgedaan. Nochtans werd toen de basis gelegd van "boulevards" die tot vandaag voor iedere rechtgeaarde Gentenaar een begrip zijn en steeds opnieuw aan de modernste vereisten worden aangepast.

We hebben het vooral over de Albert- en Groot-Brittanniëlaan, de Clementina- en Elisabethlaan, de Sint-Denijs- en Voskenslaan, de Koningin Fabiola- en Burggravenlaan, de Krijgs-, Galg- en Kunstlaan...

De voornaamste drijfveer voor de uiteindelijke realisatie van dit alles was zonder meer het van 1900 daterend "masterplan" van de Staatsspoorwegen, met als voornaamste einddoelen de opgehoogde spoorlijn Brussel - Oostende, de bouw van een nieuw en groter Sint-Pietersstation en de aanleg van de Maria-Hendrikaplaats, een heus plein met "grootstadallures"...

26 april 1895

De rijbaan van de Leopoldlaan heeft een goede sintellaag gekregen.

19 augustus 1895

In de aardeweg van de Godshuizenboulevard rechtover de stedelijke schieting, wordt een gekasseide overgang gelegd welke voortaan in tijden van regenachtig weder zal toelaten van de ene kant van de laan naar de andere te gaan, zonder tot over de enkels in de modder te zinken.

Kon de schieting nu maar spoedig in orde worden gebracht, dan zou het nut van deze kasseiweg des te beter gewaardeerd worden.

21 september 1895

Gisteren is in tegenwoordigheid van de bevoegde overheden de officiële proef gedaan van de brug tussen de twee grote vijvers van het park. Een wagen geladen met 10 000 kilo en getrokken door vier paarden is er zonder schade over kunnen rijden.

14 februari 1896

Uit de laan welke van de Godshuizenboulevard naar de *Velodroom* leidt zal men platanen van 8 tot 10 jaar oud nemen die te dicht bijeen staan, om ze in vervanging te brengen van de thans bestaande bomen tussen de Slachthuis- en Pasbruggen (* omgeving van de Dampoort), die de ene na de andere afsterven.

20 februari 1896

De werken tot het verbreden van de Kortrijksesteenweg tussen de Sint-Pietersstatie aan de Parkplaats en de Leopoldlaan gaan beginnen. De weg zal van 15 op 20 meter worden gebracht. De rijbaan zal 9 meter breedte hebben en elk voetpad 5,50 meter, wat zal toelaten langs weerskanten bomen te planten.

29 maart 1896

De slechte kasseien van de Visserij zullen dienen om de steenwegen te leggen van de Voskensstraat buiten de Kortrijksepoort.

2 april 1896

Onder het voorzitterschap van de heer burgemeester Braun heeft de eerste vereniging plaatsgehad om een gedenkteken op te richten aan de heer Karel de Kerchove, gewezen burgemeester.

Hij bracht de diensten in herinnering welke één van zijn illustere voorgangers aan de stad bewezen heeft en stelde een monumentale fontein voor op het rond punt van de Citadel- en Leopoldboulevard. Door het kiezen van de plaats wil het comiteit benadrukken dat de graaf de onderhandelaar is geweest voor de aankoop van de citadel, de inrichting van het park en de dienst van de waterleiding.

Voor het ontwerp zal een wedstrijd worden uitgeschreven en voor de gelden zouden zowel de nederigste als de grootste inschrijvingen worden aanvaard. Een oproep tot deelname wordt tot alle maatschappijen gericht.

27 april 1896

Op voorstel van de heer burgemeester heeft de commissie van Openbare Werken beslist, dat de Normaalschoollaan voortaan de naam zal dragen van *Hofbouwlaan*.

14 augustus 1896

De heer bouwkundige Cloquet, hoogleraar, heeft het ontwerp opgemaakt van een groot gebouw dat de vollediging moet worden van het gasthuis aan de Bijloke.

Het wordt opgericht rechtover de hof van de Godshuizenboulevard en zal dienen tot leerzaal voor de geneeskundige kliniek en polikliniek. Het zal zeven auditoriums bevatten, waarvan twee met amfitheater.

Het geheel is opgevat in Vlaamse stijl en in vereniging gebracht met de hedendaagse eisen van de wetenschap.

8 januari 1897

De square welke op de Godshuizenlaan en de Bijlokevest was ingericht ter

hoogte van de Molenstraat is verplaatst geworden. Men heeft gelijk gehad, want sedert lang hadden de straatjongens er hun hoofdkwartier opgeslagen. Ze vernielden er alle jonge boompjes en verwoestten de plantsoenen.

10 april 1897

Het verkeer voor rijwielen op de Leopold-, Citadel- en Hofbouwlanen is alle dagen toegelaten, behalve van 11 uur 30 's morgens tot 1 uur 30 's namiddags en van één uur voor tot één uur na de concerten in het park.

23 februari 1898

Men is tegenwoordig bezig de grote weg van de Hofbouwlaan naar de Parklaan met macadam te beleggen, zoals het reeds eerder in de Fortlaan werd gedaan. Dit werk is een grote verbetering voor de wegenis rond het park en het is te hopen dat men langs daar alle wegen op dezelfde wijze zal beleggen.

21 maart 1898

Een onderzoek van comodo en incommodo is open aangaande het plan voor de verbreding van de buurtweg n° 56 buiten de Kortrijksepoort, gezegd Voskensstraat, waartoe de stad verscheidene percelen grond zal aankopen.

30 maart 1898

Teneinde zoveel mogelijk te verhelpen in het onaangename dat sommige rijwegen bij droog weder door het opvliegend stof aanbieden, heeft het stedelijk bestuur tussen de Heuvelpoort en de statie Gent-Sint-Pieters aan de Parkplaats, een stenen bevoering met grint van Quenast doen leggen. Dit moet echter zeer goed worden ingetast en aangezien de rol van de stad niet zwaar genoeg is, heeft men de stoomrol van de regering gevraagd.

Deze zal binnen enige dagen aankomen en indien de uitslag voldoende is zal de stad waarschijnlijk een dergelijke rol aankopen, om alle rijwegen welke nu nog met as belegd zijn, van grint te voorzien.

25 april 1898

De vers gelegde grint langs de grote zijwegen van het park wordt nu bij middel van een stoomrol van de staat hard gedrukt. Ze werd het laatst gebruikt in Ieper.

Er bestaan vier zulke machines in België. Deze welke nu in Gent wordt ingezet weegt 16 000 kilogram en gelijkt op een locomotief met brede wielen van een gans bijzondere vorm. Zij is vervaardigd in de werkhuizen *Albaret* te Liancourt in Frankrijk.

11 mei 1898

Er zal een nieuwe laan worden aangelegd van het Sint-Pietersplein naar het park (* de Kunstlaan). Daardoor moeten 94 huizen in de Dekstraat en de Lange Kazernestraat verdwijnen die zich in slechte gezondheidsvoorwaarden bevinden.

De breedte zal 25 meter zijn en het ontwerp voorziet in een middenplein dat zal kunnen dienen voor de uitbreiding van de foor. Tegen 1 januari moeten al de huizen ontruimd zijn, om alles gereed te hebben tegen het tijdstip van de *Provinciale Tentoonstelling* volgend jaar, de beplantingen inbegrepen.

28 mei 1898

De werken voor het leggen van de elektrische tram zullen op 6 juni eerstkomende aanvangen. Men zal beginnen rechtover de grote ingang van de statie Gent-Zuid en voortgaan langs de Lammerstraat, Sint-Pietersnieuwstraat, Heuvelpoort, Hofbouwlaan en Parklaan naar de statie Gent-Sint-Pieters, om langs de Kortrijksesteenweg naar de Kortrijksepoort terug te keren.

7 juni 1898

De boulevards van onze stad zijn over het algemeen niet goed verlicht. Op de Godshuizenlaan is het zo duister, dat vele personen zich 's avonds niet van het wezenhuis naar de Kortrijksepoort durven begeven. Het is te hopen dat men er het getal van de lantaarns spoedig zal vermeerderen.

10 juni 1898

Men is begonnen aan de afbraak van de oude kazerne op de Kattenberg. De ratten die er in zulk groot getal verbleven zijn over de Citadellaan naar het park afgezakt. Sinds de kazerne gesloten is vonden ze er geen voedsel meer.

4 juli 1898

Zaterdag is met de beste uitslag het 2,30 meter hoge bronzen beeld *De*

Onsterfelijkheid bovenop de zuil van het gedenkteken de Kerchove gehesen. Dat gebeurde onder het bestuur van de heer Goossens, bij wie het beeld gegoten is. De werking duurde slechts een uur. Heden wordt het borstbeeld van de graaf geplaatst.

In de loop van de toekomende week zal men de geschiktmaking van de beplantingen voltooien en de fontein laten spelen. De Citadellaan zal een prachtig uitzicht bieden wanneer op 24 juli het gedenkteken plechtig zal worden onthuld.

26 september 1898

In het park wordt de weg die van de normaalschool naar de Belvédère leidt (* afspanning aan de grote parkvijver), dagelijks kwistig besproeid. Het is mogelijk dat deze overvloed van water nodig is om het stof te voorkomen en de macadam te doen kleven.

Toch zou het beter zijn een stuk grond van 1,50 meter breedte onbesproeid te laten ten behoeve van de wielrijders, voor wie het zeer gevaarlijk rijden is in de glibberige modder van die weg.

24 oktober 1898

Het tramnet zal voltooid worden door de verbinding van het deel tussen de Heuvelpoort en de Belvédère aan het park. Men denkt tegen 1 januari gereed te zijn.

30 januari 1899

De nieuwe boulevard tussen het Sint-Pietersplein en het park is bijna voltrokken. Men zal weldra overgaan tot het planten van de bomen. Men hoopt dat alles gereed zal zijn tegen de opening van de *Provinciale Tentoonstelling* op 1 juni eerstkomende.

3 februari 1899

Gisteren is de regelmatige dienst begonnen voor de elektrische trams bij middel van accumulatoren op de lijn van de Korenmarkt naar de statie Gent-Sint-Pieters, het park van de citadel, de Heuvelpoort en de statie Gent-Zuid.

15 maart 1899

Sedert gisteren arbeiden werklieden van de beplantingsdienst aan het maken van een square tussen de Kortrijksesteenweg en de brug over de Leie aan de vroedkundige school.

11 april 1899

Men is bezig de macadam van de Fortlaan weg te nemen en die op de helft van de breedte te vervangen door kasseien. De macadam die verleden jaar van de Parklaan tot de Hofbouwlaan werd gelegd is in zeer slechte toestand en moet eerst met een nieuwe laag kiezelzand worden bedekt, om daarna te worden gerold.

12 april 1899

De commissies van de gemeenteraad zullen eerstdaags een verhoor onderzoeken van de heer burgemeester over het maken van een nieuwe, maar sinds lang ontworpen laan tussen de statie Gent-Sint-Pieters en de Godshuizenlaan (** de Albertlaan).

De nieuwe boulevard zal een breedte van 26 meter hebben en talrijke gronden doorlopen die tot hiertoe weinig waarde hadden bij gebrek aan een behoorlijke weg.

Hij zal uitgaan op de Kortrijksesteenweg rechtover de Parklaan, over de Leie lopen waar een vaste brug zal worden gelegd en eindigen aan de Godshuizenlaan. Op zijn loop zal hij de Vink-, Smis- (*Smidse-) en Meersstraten doorsnijden.

De kosten voor het gedeelte tussen de Parkplaats en de Leie zouden 375 000 frank bedragen voor de onteigeningen, de wegenis en de vaste brug, terwijl men rekent dat er 356 550 frank zal inkomen van de verkoop der gronden, wat de zuivere uitgave voor de stad op 18 450 frank zou brengen.

De staat zal in het maken van de vaste brug met een toelage tussen komen. De stad rekent dat er tien jaren zullen nodig zijn om de 55 655 m² bouwgrond te verkopen die op de nieuwe boulevard zullen uitgeven.

15 mei 1899

De nieuwe boulevard die de verbinding uitmaakt tussen het Sint-Pietersplein en het park zal de *Kunstlaan* heten.

8 juni 1899

De heer minister Vandenpeereboom heeft zijn goedkeuring gehecht aan het ontwerp van het kwartier dat nabij *De Sterre* rond de nieuwe kazerne van de ruitery en de artillerie zal worden opgericht. Het bevat talrijke straten, een laan (* de Krijgslaan) en een grote openbare plaats waarvan de stedelijke ingenieur de plans aan het opmaken is. Ze zullen binnenkort aan de gemeenteraad worden onderworpen, maar dit alles zal nog niet zo spoedig tot stand komen.

10 augustus 1899

Een onderzoek van commodo en incommodo is geopend aangaande het plan voor het verwezenlijken van een nieuwe, gebogen laan van 26 meter breedte tussen de Parkplaats en de Leie achter de Meersstraat * de Albertlaan), een brug over de Leie even voorbij het *Pavillon de la Lys* (* de Albertbrug) en de voortzetting in rechte lijn tot op de Godshuizenlaan (* de latere Groot-Britanniëlaan).

20 januari 1900

De commissie van Onderwijs onderzoekt de plans en bestekken van de nieuwe beroepsschool die aan de Godshuizenlaan zal worden opgericht. Om de milde gift van de heer Carels te vereeuwigen zal ze *Carelschool* worden genoemd. Het zal de school zijn voor de metaalnijverheid. Het bestek belooft tot 67 000 frank.

7 februari 1900

Langs de Hofbouwlaan delft men reeds naarstig voor de grondvesten van het nieuwe kunstmuseum. De houten afsluiting zal door een rij jonge bomen omringd worden, om het uitzicht daar wat op te vrolijken.

5 maart 1900

De draaiende brug over de Leie tussen de Godshuizenlaan en de Citadellaan maakt deel uit van een belangrijke gemeenschapsweg tussen de volkrijke Akkergemwijk ('thans Ekkergem), de Kortrijksepoort, het park, de Heuvelpoort en de statie Gent-Sint-Pieters. Ze vormt echter wegens haar onvoldoende breedte dagelijks een grote hindernis voor het verkeer.

De aanzienlijke ontwikkeling die het bestuur van de staatsspoorwegen binnenkort aan de inrichtingen van de statie Gent-Sint-Pieterss denkt te geven, zal het getal rijtuigen nog in hoge mate doen toenemen. Bovendien zal door de voltrekking van de Akkergembrug en de Rooigemlaan, de Godshuizenlaan de kortste weg uitmaken van de Brugse- en Drongensesteenwegen naar de Kortrijksesteenweg.

Het wordt dringend nodig de bestaande, enkele draaibrug door een vaste brug met dubbele rijweg te vervangen, voorzien van een boog die de nodige hoogte heeft welke door de scheepvaart wordt vereist. De linkerboog zal behouden blijven, die rechts zal worden herbouwd op dezelfde hoogte als de linker.

De schippersboog zal onder betrekking van vorm en afmetingen beantwoorden aan de voorwaarden welke door het bestuur van *Bruggen en Wegen* werden opgelegd voor de Verlorenbroodbrug.

De vouten zullen gebouwd worden in cementbeton met arduinen hoofden, de brughoofden in baksteen van Rijkevorsel, met banden in arduin en versierde ankers. De rijweg zal 6 meter breedte hebben en de uitspringende voetpaden zullen elk 1,50 meter breed zijn.

De voltrekking van de werken is bepaald op drie maanden, doch de doorgang over de brug zal slechts voor twee maanden onderbroken zijn. Eerst was gedacht om gedurende die termijn de voetgangers bij middel van een boot over de Leie te zetten, maar ten gevolge van de talrijke klachten heeft de overheid beslist dat tussen de beide lanen een houten overgang zal worden gelegd, dichtbij de oude brug. De scheepvaart zal onder de linkerboog behouden blijven.

De aanbesteding is voor 27 784 frank toegewezen aan de onderneming August Couez en zoon, na aftrok van de waarde van de draaibrug, die eigendom blijft van de aannemer.

30 maart 1900

De heer Maenhaut heeft in de Kamer van Volksvertegenwoordigers de regering ondervraagd over haar inzichten betreffende het bouwen van nieuwe kazernen in de nabijheid van *De Sterre*.

Generaal Cousebant d'Alkenmade, minister van Oorlog, zegt dat de aangeknoopte onderhandelingen met de stad voor het ogenblik onderbroken zijn, in afwachting dat er een beslissing wordt genomen betreffende het plan van de straten en lanen.

Het stadsbestuur wacht evenwel zelf op de precieze plaatsaanduiding voor de kazernen door het departement van Oorlog, alvorens de aftekening van de bijzonderste laan (* de Krijgslaen) te kunnen bepalen...

7 augustus 1900

De werken aan de nieuwe Leiebrug vorderen goed. Het kunstwerk is bijna voltooid. Langs de kant van de Godshuizenlaan is de weg nogal opgehoogd en reeds geheel gekasseid. De Bijlokekaai naar *De Vleermuis* is ook reeds heropend. De brug en de wegen die er op uitlopen zullen voor het einde van de maand voltooid zijn.

10 september 1900

Men is bezig de balustrade van de nieuwe Leiebrug langs beide zijden te schilderen. Het brugje voor de overtocht van de voetgangers is afgebroken. Talrijke inwoners van de Kortrijksepoort drukken de wens uit, dat men feesten zou inrichten ter gelegenheid van de inhuldiging.

15 september 1900

De Gentse *Velodroom* zal binnen enige maanden verdwijnen. De grond zal door de stad onteigend worden om in het begin van het toekomstige jaar de nieuwe boulevard (* Albertlaan) aan te leggen van de statie Gent-Sint-Pieters naar de Godshuizenlaan.

22 oktober 1900

Sedert de maand mei was men begonnen met de vernieuwing van de brug aan de Bijlokekaai. Volgens het contract moesten deze werken eind augustus gans in orde zijn gebracht. Al de neringdoenden van Akkergem en de Kortrijksepoort hebben zich veel moeite en buitengewone onkosten getroost om hun handel voort te kunnen zetten.

In plaats van eind augustus werd het uiteindelijk eind september en nu de brug voltooid is, laat men de wegen in een erbarmelijke staat achter. Langs de kant van de Bijlokekaai tot aan de vroedkundige school is en blijft het een ware modderpoel en het schijnt dat er nog niet de minste hoop is dat in die toestand weldra iets zal verbeteren, alhoewel daar groot gevaar voor ongelukken bestaat.

Aan de Eedverbondkaai heeft men de oude brug opzij gelegd en 's avonds is het er zodanig slecht verlicht, dat vrijdag nog een vrouw uit het slijk is moeten gehaald worden!

20 april 1901

Het maken van een laan die de Kortrijksesteenweg moet verbinden met de Godshuizenlaan was belemmerd geworden door het bericht van de regering dat ze zich bezig hield met de verandering van de toegangen tot de statie Gent-Sint-Pieters. De zaak heeft thans een oplossing gekregen en men zal weldra het werk kunnen aanvatten. De onteigeningen gaan goed vooruit.

29 juni 1901

Op de helling langs de Leopoldlaan rechtover de Nassaustraart is een reusachtig bloemenuurwerk aangebracht. Het zal heden in werking worden gesteld.

Het elektrisch toestel dat de wijzers beweegt is het werk van de heer L. Meire, een man die in dit vak reeds vele blijken van kennis gaf. Ook de heer De Wilde, opzichter van de beplantingsdienst, bekomt lof voor de wijze waarop de bloemenversiering van dit wonderuurwerk werd aangelegd.

31 juli 1901

Het plan voor de nieuwe wijk rond de Sint-Pietersstatie bevat een massa veranderingen die van de gehuchten Sint-Pieters-Aalst en Sint-Pieters-Aaigem een kleine stad zullen maken. De wegeniswerken worden geschat op 630 000 frank, waarvan 128 000 frank voor bijzonderen. Er zullen 10 ha grond overblijven die kunnen verkocht worden.

De statie zal 600 meter verplaatst worden in de richting van de spoorbaan naar Brugge en zeer groot zijn. Voor de statie komt een plein van 12 500 m², waar rond een groot aantal straten en lanen zal worden getrokken.

Op een met bomen te beplanten laan van 20 meter breed en 325 meter lang tussen de Kortrijksesteenweg en de statie (* de Clementinalaan), moeten de huizen vier meter achteruit worden gebouwd, met tuintjes voor de deur, zoals op de Parklaan.

Dezelfde bouwwijze zal worden toegepast langs de nieuwe boulevard (* de Elisabethlaan) die aan de hoek van de Van Monckhovenstraat de Kortrijksesteenweg zal verbinden met het plein voor de statie en 320 meter lang zal zijn.

Dan komt nog de grote laan waarvan reeds zoveel gesproken is en van de nieuwe statie naar de Godshuizenlaan zal leiden, dwars door de gewezen Velodroom.

Een andere laan van 20 meter breed (* de huidige Koningin Fabiolalaan) zal

gaan naar de Leie, waarvan de loop zal worden veranderd en rechtgetrokken van de Snepbrug tot aan de stedelijke schietbaan.

Ten slotte is nog een straat van 20 meter breed voorzien tussen de Fortlaan en de nieuwe kazernen nabij *De Sterre* (* de Krijgslaan). Die laan zal aan de samenkomst van de Zand- en Kleistraten onder de opgehoogde spoorbaan Gent - Oostende leiden en licht afbuigen tot aan de ontmoeting met de Kortrijksesteenweg. Ze dwarst de Sint-Pieters-Aalst- en Galgstraat (* later Galglaan) die worden rechtgetrokken en verbreed.

5 november 1901

De Gentse *Velodroom* is nu geheel afgebroken. Op de grond zal de boulevard worden aangelegd die van de Godshuizenlaan naar de nieuwe statie Gent-Sint-Pieters zal leiden. Een brug zal over de Leie worden geplaatst (de Albertbrug) en de rivier rechtgetrokken.

Aan de Hofbouwlaan is men nabij de beide vijvers druk doende met het oprichten van de serres en gebouwen voor de nieuwe kruidtuin, waarvan de belangrijkste ingang zich in de Ledeganckstraat zal bevinden.

16 december 1901

De aanbesteding heeft plaatsgehad voor de bovengrondse werken aan de nieuwe kazerne op de Kattenberg, waarvan de grondvesten sedert lang voltooid zijn en reiken tot aan de Citadellaan. De werken zijn voor 948 874 frank toegewezen aan de Gentse aannemer Myncke.

13 maart 1902

De stand van de schijfschieting aan de Godshuizenlaan zal belangrijke hervormingen ondergaan. Teneinde de thans bestaande gevaren van verdwaalde kogels te doen verdwijnen, zal men de schikkingen gelijklopend maken met de Leie. Volgens het vastgesteld plan zal de instelling veel worden vergroot.

18 januari 1903

Een verzoekschrift is buiten de Kortrijksepoort in omloop om aan het gemeentebestuur een betere verlichting te vragen in en rond het park. Voor wie het moet doortrekken van de Citadellaan naar de statie Gent-Sint-Pieters of er langs de Hofbouwlaan heengaat, is het overal veel te duister.

Volgens de heer burgemeester zijn de klachten fel overdreven, maar hij zal de

verlichting en het toezicht doen verbeteren.

30 juli 1903

Langs de Hofbouwlaan is men thans bezig de gasleiding te plaatsen. De dreef naar de hoek van de Parklaan zal ook bij middel van gas worden verlicht.

9 april 1904

De aflijning van de op te hogen spoorbaan van Brussel naar Gent is bepaald vastgesteld en de stad zal er gebruik van maken om de plans voor de verbetering van de wegenis in de voorgeborchten uit te vaardigen.

Men zal beginnen met het maken van een laan langs de spoorbaan, van de brug aan Het Strop over de Schelde tot aan de Parkplaats (* de latere Burggravenlaan).

Daarvoor zal de staat de oude spoorbaan aan de stad afstaan. De kosten worden geraamd op 40.000 frank. Het stadsbestuur wacht slechts op het Koninklijk Besluit om de onteigeningen te beginnen.

16 april 1904

Het schepencollege heeft beslist de laan, geopend tussen de Musschenstraat (* Achilles Musschestraat) en de Kortrijksesteenweg, de naam *Krijgsla*an te geven.

20 april 1904

De koning (* Leopold II) zal op 9 mei de officiële inhuldiging van het *Museum van Schone Kunsten* aan de Hofbouwlaan bijwonen.

16 juli 1904

Ten gevolge van een opmerking van de heer Coppieters, die kloeg dat er rondom het park van de citadel wegen zijn welke allerslechtst onderhouden zijn, heeft de heer burgemeester verklaard dat het schepencollege besloten heeft de Hofbouwlaan en de weg welke deze verbindt met de Parklaan (* de latere Emiel Clauslaan) te doen kasseiden. Daardoor zal men er 's zomers geen stof en 's winters geen modder meer hebben.

6 augustus 1904

Gisteren heeft de tramcompagnie proeven genomen met de trolley langs het Sint-Pietersplein, de Hofbouwlaan en de Parklaan tot aan de statie Gent-Sint-Pieters.

5 oktober 1904

Binnen enkele dagen zal men overgaan tot de aanbesteding van de werken voor het maken van de nieuwe laan tussen de Kortrijksesteenweg en de Sint-Pietersaalstraat (* de Krijgslaan). Ze begint langs de kant van de herberg *De Sterre*, juist aan de doorsnijding van de steenwegen naar Kortrijk en Oudenaarde en strekt zich uit tot aan de Galgstraat (* de latere Galglaan).

De nieuwe dreef loopt langs het terrein dat bestemd is voor het opbouwen van de nieuwe kazernen, met langs de tegenovergestelde kant de spoorlijn naar Kortrijk als grensscheiding. Men weet dat de lijn van Gent naar De Pinte moet verplaatst worden en de grond die zij tegenwoordig beslaat, zal in een schone dreef veranderen (* de latere De Pintelaan).

De werken omvatten het gelijkmaken van de gronden waar de dreef over getrokken wordt. De aarde zal dienen tot het verhogen van de boulevard doorheen het plein Carpentier tussen de Kortrijksesteenweg en de nieuwe statie (* de Clementinalaan).

De riolen van de boulevards zijn reeds gemetseld. Binnen korte tijd zullen de uit te voeren werken gedaan zijn en zal men spoedig tot het verkavelen van de te bebouwen gronden overgaan.

24 januari 1905

De heer Vander Linden, opzichter-beheerder van de hogeschool en de heer Bruneel, schepen van de stad Gent, zijn overgegaan tot de bepaalde aflevering van de nieuwe kruidtuin aan de Hofbouwlaan.

21 februari 1905

Men plant nu bomen op de verbrede voetpaden langs het gedeelte van de Kortrijksesteenweg tussen de Kortrijksepoort en de statie Gent-Sint-Pieters. Het zijn *acacia's bessoniana* en doornlaars met dubbele, purperen bloemen, twee boomsoorten die geen brede kruin krijgen en niet al te groot worden.

2 maart 1905

Op voorstel van de heer burgemeester besloot het schepencollege dat de nieuwe straten, lanen en pleinen welke geopend zullen worden in de wijk Sint-Pieters-Aaigem, de volgende benamingen zullen dragen:

- *Albertlaan*: van de Kortrijksesteenweg rechts van de Fortlaan tot de Godshuizenlaan;
- *Maria-Hendrikaplaats*: de openbare plaats, ten oosten verbonden met de Albertlaan en ten westen met de Voskensstraat (* de latere Voskenslaan);
- *Clementinalaan*: tussen de Parkplaats en de Maria-Hendrikaplaats;
- *Elisabethlaan*: van de Kortrijksesteenweg naar de Maria-Hendrikaplaats;
- *Afsneestraat* (* later de Afsneelaan, thans de Koningin Fabiolalaan): tussen de Maria-Hendrikaplaats en de Meersstraat (* thans Aaigemstraat).

4 maart 1905

De grote laan welke de Godshuizenlaan met de wijk van de statie moet verbinden vergt het bouwen van een brug over de Leie, achter het Weesjongengesticht. De aanpalende meersen liggen bijzonder laag en al deze gronden moeten verscheidene meter worden opgehoogd.

Vanaf de *Royal Club Nautique* wordt de Leie gewijzigd. Reeds hebben achter het gesticht al de huurders van de huizen langsheen de rivier hun opzeg gekregen.

De aanbesteding voor de brug (* Albertbrug) moest in januari gebeuren en het werk in maart beginnen, doch wegens de verwerping van de stadsbegroting werd ze uitgesteld.

11 augustus 1905

De nieuwe weg vanaf de Kortrijksesteenweg, links van de spoorbaan Gent - Oostende, zal *Sint-Denijsstraat* (* de latere Sint-Denijslaan) heten. Het verlengde deel van de Meersstraat tussen de spoorbaan en Sint-Denijs-Westrem zal dezelfde naam dragen.

8 oktober 1905

Bij Koninklijk Besluit van 19 september werden de beraadslagingen van de Gentse gemeenteraad goedgekeurd, waarbij een algemeen plan werd aangenomen tot rooiing en onteigening bij stroken, voor het openen van een laan van 20 meter breedte tussen de Parkplaats en de Stropkaai (* de latere Burggravenlaan).

14 november 1905

Een deel stadgrond langs de Albertlaan zal openbaar in veiling worden gebracht. De heer burgemeester heeft voorgesteld de instelprijs op 30 frank per m² te bepalen en dit werd door de raad aangenomen.

19 december 1905

Langs de nieuw aangelegde Sint-Denijsstraat was het in september pijnlijk om zien hoe de landgoederen aldaar onder water stonden. De groentenhoveniers konden onmogelijk hun pachtgronden bewerken en er diende door de staat of de stad krachtig opgetreden te worden om in die netelige toestand te verhelpen.

De straat zal nu twee meter verbreed worden, teneinde een gracht te kunnen graven om de overstromingen te vermijden. Tot vergoeding van de schade heeft de stedelijke raad een krediet van 1200 frank gestemd.

30 oktober 1906

Door verscheidene inwoners uit de omtrek van de Sint-Denijsstraat wordt geklaagd over het storten van de vuilnis aan een depot dichtbij de grensscheiding met Sint-Denijs-Westrem. De verbranding werpt namelijk een zeer slechte lucht uit.

De verstikkende rook drijft ook over de steenweg en de voetgangers zijn verplicht de neus dicht te knijpen. De paarden steigeren en vermits er langs beide kanten een diepe gracht is, wordt het verkeer per rijtuig langs daar zeer gevaarlijk.

De stedelijke reinigingsdienst zal in het belang van de openbare gezondmaking wel doen, een andere plaats voor het storten te kiezen of aldaar tenminste het ontsmetten niet uit het oog te verliezen.

13 november 1906

Het maken van twee riolen links en rechts langsheen de Prins Albertboulevard wordt in aanbesteding gelegd. De kosten worden geschat op 65 000 frank. De brug welke deze laan met de Godshuizenlaan moet verbinden wordt volgend jaar gebouwd.

ERIK DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "Sint-Pieters-Aalst, Sint-Pieters-Aaigem en Sint-Denijsplein deel 1 (1819-1901)", 298 pagina's en "deel 2 (1902 - 1918" , 302 pagina's. 2004, uitgaven in eigen beheer.

HET ONTSTAAN VAN DE “BOND DER BROOD- EN BANKET- BAKKERS VAN GENT EN OMLIGGENDE”.

De “Bond der Brood- en Banketbakkers van Gent en Omliggende” is ontstaan door de samensmelting van twee verenigingen, nl.:

- “De Vereenigde Bakkers der Stad Gent en Voorgeborchten” gesticht in 1869, en - “De Gentsche Bakkersbond”, gesticht in 1911.

De jaren 1907-1911 was een zeer moeilijke periode voor de Gentse bakkers met als voorname oorzaak de ongenadigde strijd tegen de coöperatieven die toen zeer machtig waren. De coöperatieven konden door belangrijke aankopen zeer voordelige prijzen bekomen op de voornaamste grondstoffen nodig voor het vervaardigen van het brood dat toen het voornaamste voedsel was van de arbeider. Machteloos moesten de bakkers toezien hoe de arbeiders, de grootste verbruikers, zich als cliënt lieten inschrijven bij de coöperatieven. Menige discussies werden op de vergaderingen van de bond der “Vereenigde Bakkers der Stad Gent en Voorgeborchten” daarover gehouden. Maar een besluit werd niet genomen, dit tot ontevredenheid van enkele leden. Op 18 november 1910 dienden enkele leden bij het bestuur een voorstel in, dat een verbetering in de droeve toestand bij de bakkers moest brengen. Het bestuur weigerde hier op in te gaan. De toenmalige voorzitter verklaarde dat de leden met hun nieuwe gedachten maar elders moesten gaan om ze uit te werken. Daarop verlieten een groep bakkers de zaal om in een ander lokaal een nieuwe vereniging te stichten onder de benaming “De Gentsche Bakkersbond”, waarvan de statuten verschenen in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 26 januari 1911. Het voornaamste doel dezer tweede groepering was de bestellingen der voornaamste grondstoffen te verzamelen om alzo voordelige

aankooprijzen te bekomen die een mildering konden brengen in de financiële toestand der leden. De scheiding was een voldongen feit en toen kon niemand voorzien welke moeilijkheden deze scheuring in het leven der Gentsche bakkers ging veroorzaken.

Twee bakkersbonden stonden tegenover mekaar als kat en hond. In al de problemen zoals bloemprijs, broodprijs, loonsbepalingen, forfait enz., kon nooit een algemene maatregel worden getroffen, met als gevolg dat veel nuttige tijd werd verloren. Na de Eerste Wereldoorlog werd “De Landsbond” gesticht, waarbij de beide bakkersbonden werden ingeschreven. Ook het “Provinciaal Verbond van Oost-Vlaanderen” werd uitgebreid, en bij een bestuurswijziging werd De Smet Maurice, toenmalige voorzitter van “De Vereenigde Bakkers der Stad Gent” aangesteld tot ondervoorzitter, en De Paepe Georges, sedert 1938 voorzitter van “De Gentsche Bakkersbond”, aangesteld tot secretaris van dit verbond.

Op die wijze ontstonden de eerste contacten tussen beide voorzitters, en de mogelijkheid om overeen te komen werd vastgesteld. Op 15 mei 1940 werd de overeenkomst bereikt. Dit was het vertrekpunt tot het vormen van één grote vereniging onder de benaming “Bond der Brood- en Banketbakkers van Gent en Omliggende”, met haar zetel in Gent. Het hoofdbestuur werd tijdens een gemeenschappelijke algemene vergadering van 16 oktober 1940 samengesteld. Voorzitter: de Heer Maurice De Smet. Eerste-ondervoorzitter: de Heer Georges De Paepe. Onmiddellijk werd met de organisatie begonnen en met algemene goedkeuring werd beslist tot het oprichten van een vast secretariaat, ten dienste van de leden. Gent werd verdeeld in 12 afdelingen die, evenals de randgemeenten, hun wijkmeester aanstelden waardoor statutair een algemeen bestuur werd gevormd. Om als lid aanvaard te worden moet men tenminste 18 jaar oud zijn.

Het eerste patroonsfeest (St.Aubertus), der vereniging had plaats, december 1940. De 13 december van elk jaar, of de dinsdag daaropvolgend zal voor al de leden een plechtige dank- en zielmis gedaan worden.

Bronnen: Zilveren Jubelfeest 1940-1965, 9 februari 1965. Bond der brood- en banketbakkers van Gent en omliggende aangesloten bij de Koninklijke Landsbond der Belgische Brood- en Banketbakkersbazen.

Roger Tuytschaever

Bond der Brood- en Banketbakkers van Gent en Omliggende.

Foto: 1965 in "Restaurant Nenuphar te Afsnee.

Fotograaf: Roger Tuytschaever - Wondelgemstraat 56 Gent.

Zittend van links naar rechts.

Kesbeke Leo, Vlaamse Kaai Gent - schatbewaarder.

De Paepe Georges, Kortrijksepoortstraat 162 Gent - eerste ondervoorzitter.

De Schinckel Andre, Hundelgemsesteenweg 268 Ledeberg - voorzitter.

Tuytschaever Robert, Tolhuislaan 46 Gent - tweede ondervoorzitter.

Geers Karel, Antwerpsesteenweg 109 St. Amandsberg - secretaris.

Staannd van links naar rechts.

Serryn Victor, Meulestedesteenweg 116 Gent - commissaris.

Mortier Heli, Kortrijksesteenweg 52 Gent - commissaris (voorheen bakkersknecht bij René Tuytschaever op de Tolhuislaan te Gent). Heli was afkomstig van Zomergem.

Coene Edward, Phoenixstraat Gent - ere-schatbewaarder.

Heirbrandt Jules, Mageleinstraat Gent - ere-commissaris.

Cotman F., Hoogstraat 1 St. Amandsberg.

Picavet Firmin, St. Salvatorstraat 18 Gent - hulp-secretaris.

De Smet Marcel, Koningin Astridlaan Gent - hulp-schatbewaarder.

Steyaert Georges, Hekstraat Evergem - commissaris.

De Grauwe Albert, Aalst - aangestelde (geen bakker, secretaris in de Bond).

BINNEN ENKELE JAREN...

In 2014 zal het 200 jaar geleden zijn dat de “Vrede van Gent” in het voormalig Karthuizersklooster getekend werd.

In het vooruitzicht van deze toch belangrijke historische verjaring die ongetwijfeld zal worden herdacht en een gelegenheid zal zijn om onze stad in de schijnwerper te plaatsen, willen we hier in deze korte bijdrage niet alleen aan het Anglo-Amerikaans vredesverdrag van 1814 herinneren, maar ook wel tevens op de betekenis van de al te weinig bekende site van Meerhem wijzen, de plek waarop alles zich afspeelde.

Hierbij kunnen wij dan ook wel moeilijk aan een stukje lokale geschiedenis voorbijgaan, plaatselijke historie die nochtans meer dan eens internationale aanknopingspunten kende.

Het is vooral de bedoeling wat meer aandacht voor interessante fases in het verleden van onze stad wakker te schudden.

Hoeveel Gentenaars lopen er inderdaad niet achteloos voorbij aan de bronzen gedenkplaat in de Veldstraat, hoeveel kennen er het opschrift aan het Fratersplein, hoevelen weten er van de gedenkenis in de Pacificatiezaal van het stadhuis, hoeveel weten er hoe beroemd Fra Pedro de Gante in Mexico is?

Op de aloude Meerhem-site blijken de Fraters van de Derde Orde te hebben verbleven.

Nadien kwam er een Karthuizersklooster, dat, als tot een contemplatieve orde behorend, door Jozef II werd afgeschaft.

Het complex kwam in handen van de Vlaamse industrieel Lieven Bauwens die eerste leerlooier was, doch zich nadien op textiel toelegde; na verblijven in Engeland en Frankrijk richtte hij in het voormalig klooster een der allereerste (1799) mechanische katoenspinnerijen op, die op vrij korte tijd van de stad een vermaard textielcentrum ging maken. (Het systeem had hij met veel moeite uit Engeland overgesmokkeld).

Na zelfs een tijdje Gents burgemeester te zijn geweest, ging hij tenslotte toch failliet en stierf in Parijs.

Hij kreeg nadien een bronzen standbeeld nabij het Duivelsteen.

Gent werd in 1814 voor de Engels-Amerikaanse onderhandelingen gekozen omdat het een neutrale plek was, met daarenboven een prestigieus verleden (oude hoofdstad van het graafschap Vlaanderen, bakermat van de Europese figuur Artevelde, plaats waar reeds andere verdragen zoals de Pacificatie van

Gent waren tot stand gekomen.)

De Engelse delegatie verbleef in het voormalig Karthuizerklooster, de Amerikaanse op de hoek van de Veldstraat en Volderstraat, tenslotte kwam er toch vrede uit voort.

Nadat er reeds op voorstel van de heer Gustaaf Weze een tijdelijke tentoonstelling over de voorgeschiedenis van de Meerhem-site was georganiseerd geweest, werd in 1964 (bij de 150e verjaring) een expositie in de Veldstraat op touw gezet omtrent het Verdrag van Gent door (de onlangs overleden) Prof. Adelbert Van de Walle. Er werd hiervoor opnieuw beroep gedaan op Br. Franciscus Pesse van St-Jan de Deo, die ondertussen op eigen krachten (en financies) een heus museum had gecreëerd.

Bij de 200e verjaring der geboorte van Lieven Bauwens (in 1769 te Gent) werd weer een tentoonstelling ingericht, ditmaal in de St-Pietersabdij. Prof. Van de Walle betrok er opnieuw het Meerhem-museum bij.

In deze korte bijdrag omtrent de Vrede van Gent en het Meerhem-museum past het ook zeker wel te herinneren aan een verdienstelijke figuur die meestal in de schaduw heeft gewerkt, maar zich ook voor vele initiatieven belangeloos heeft ingezet: Jeroom Rieux. Hij was betrokken bij het ontstaan van de Gentse Heemkundige Kring, bij het heropleven der Gentse Feesten bij St-Jacob, en niet het minst bij het realiseren van het Museum aan het Fraterplein. Van beroep kunstmeubelmaker, verwezenlijkte hij o.a. het koorgestoelte in de kerk en de houtbekleding in de refter der Paters Augustijnen, richtte gans het interieur in bij de gleiswerkzaamheid der familie Maur. Rogge, en werkte vooral een vijftal jaren intensief aan het wel doordacht opstellen en bemeubelen van het Meerhem-museum boven St-Jan de Deo. (De kosten werden bijna volledig door Br. Franciscus en zijn familie gedragen).

Dit museum kan wel als het levenswerk van genoemde Broeder worden aanzien. Als laatste vertegenwoordiger van deze Congregatie van St-Jan de Deo (de anderen zijn Hiëronymieten van Sint-Niklaas) verzamelde hij alles wat met de (voor)-geschiedenis van de site verband hield en realiseerde aldus een uniek documentatie-geheel van boeken, afbeeldingen, gewijde en profane voorwerpen, van lokale potscherven tot zilveren monstransen alover schilderingen van Boulanger; zowel het leven der Karthuizers als het leven van Lieven Bauwens zijn er uitgebeeld.

Zoals het Hotel d'Hane-Steenhuysse in de Veldstraat "le Musée des Cent-Jours" van Lodewijk de 18e was, is Meerhem aan het Fratersplein de spiegel der "Vrede van Gent" en al wat zich daarrond bewogen heeft.

A.K. Evrard

Nota van de Redactie

Inderdaad een zeer interessant museum, maar wanneer kan het bezocht worden?

De stad Gent heeft daar nooit de minste publiciteit voor gemaakt, sterker nog, in de Stadsgids staat het niet eens vermeld onder de rubriek “Musea”.

Zouden ze op het Stadhuis niet weten dat het bestaat?

DE THERESIANEN KOMEN TERUG NAAR GENT

Gent, St.-Kathelijnestraat nr. 11,
Huis de Pelikaan

Na onze publicatie over de geschiedenis van het Gentse Theresianenklooster tijdens het Ancien Regime¹ brengen we het relaas van de Gentse Theresianen op het einde van het Oostenrijks regime, tijdens de Franse omwenteling en de terugkering van deze religieuzen naar hun oud-klooster aan de Gentse Theresianenstraat.

Na de opheffing (1783)

Ons vorig artikel over het Gentse Theresianenklooster (o.c.) eindigt met de opheffing van de orde en de verbeurdverklaring van hun goederen. Na de opheffing in 1783 van het Theresianenklooster werden de gronden verkocht. Samen met de bijhorige gronden werd op 12 december 1786 het goed in acht loten geveild door de zgn. “Religiekasse”²

Inmiddels waren vier zusters uit het Gentse klooster, de overste Courtens en de religieuzen Carbonelle, Holvoet en Forwarge, gevlucht naar het Karmelietenklooster te Gisors in Frankrijk. Dankzij de voorspraak van Louise de France, Karmelietes te St.-Denis en dochter van Lodewijk XV, mochten de Karmelietessen hun toevlucht zoeken in de Franse kloosters van deze gemeenschap. Zuster de Ghellinck d'Elseghem, een lid van een oud adellijk Gents geslacht³, zocht samen met de Kortrijkse Theresianen een onderkomen bij de Karmelietessen te Autun. De overige Gentse Theresianen zochten hun toevlucht tot de Gentse begijnen of bij hun familie.

In 1789 brak de Brabantse Omwenteling uit, deze opstand was gericht tegen het Oostenrijkse gezag in de Zuidelijke Nederlanden in 1789-1790.

Aan de oorsprong van de revolte lagen de maatregelen van keizer Jozef II, die zowel bij progressieven als bij conservatieven op weerstand stuitten.

Op 7 januari 1790 riep het Soeverein Congres de Verenigde Belgische Staten uit.

Lang duurde de onafhankelijkheid niet. Tussen 24 november en 7 december 1790 werden de Zuidelijke Nederlanden heroverd; de Verenigde Belgische Staten werden opgeheven en het oude bewind werd in ere hersteld.

Inmiddels was wel de keizer koster Jozef II overleden op 20 februari 1790 te Wenen.

In die periode keerden de Theresianen terug naar Gent, waar ze hun klooster en goederen opnieuw trachtten te verwerven. De nieuwe eigenaars wilden niet afzien van hun pas verworven goed en de 15 zusters moesten zich tevredenstellen met een ruime woonst aan de Gentse Sint-Kathelijnestraat. Op 15 november 1790 betraden zij hun nieuw oratorium, het "Huis de Pelikaan" (thans: nr. 11) met de prachtige barokgevel⁴.

Sommige eigenaars haastten zich met de bouw van nieuwe woningen op de gronden van de voormalige Theresianen.

In 1792 nam dhr. Morel de intrek in zijn nieuw hotel op de hoek van de Holen de Theresianenstraat, een vrij classicistische woning die later in drie huizen werd opgedeeld (thans nrs. 54-56-58)⁵.

Op 12 november 1792 werd Gent voor de eerste maal bezet door de Fransen. Op 29 maart 1793 werden onze gewesten opnieuw bestuurd door de Oostenrijkers. Op 11 juli van hetzelfde jaar werd Vlaanderen definitief bezet door de Fransen.

In 1793 vervoegden zich bij de zusters in het "Huis de Pelikaan" in de Gentse St.-Kathelijnestraat enkele discalsen, die ook verdreven waren uit hun klooster aan de Gentse Burgstraat.

Het oude oratorium van de Theresianen (1843-1844), thans de kapel van H.T.I. St.-Antonius die binnenkort gesloopt wordt.

In 1795 werden de Zuidelijke Nederlanden officieel geannexeerd bij Frankrijk, waardoor de katholieke kerk aan banden werd gelegd.

Op het plan van Gent door Goethals in 1796 wordt noch in de Holstraat, noch in de Theresianenstraat melding gemaakt van de gebouwen van het klooster. Op dat plan wordt wel de Pelikaan in de Sint-Katelijnestraat aangeduid als Theresianenklooster⁶.

De rust van de teruggekeerde Theresianen was van kort duur, want op 31 december 1796 werd bij decreet van 15 Fructidor jaar IV (14 september 1796) uitgevaardigd door de Franse republiek meegedeeld dat hun orde werd opgeheven en hun klooster aan de Gentse St.-Kathelijnestraat werd afgeschaft. Kort daarna werd een inventaris opgemaakt en de zusters kregen een verbod om iets ervan te laten verdwijnen. Uiterlijk op 20 januari 1797 moest hun klooster ontruimd zijn. Hun goederen werden verbeurd verklaard⁷. Tijdens de Franse omwenteling troffen we in de gebouwen aan de St.-Kathelijnestraat geen kunstwerken meer aan⁸.

Het huis de Pelikaan werd ingericht als kazerne en werd door de Franse soldaten bezet tot 1810⁹.

Beroofd van hun goederen en inkomsten moesten de religieuzen opnieuw van elkaar scheiden.

Vijf zusters namen hun intrek in de woning van de heer Aers, vijf keerden terug naar hun familie en twee weken uit naar Spanje.

De scheiding van Kerk en Staat en de vervolging van gelovigen stuitte ook op felle tegenstand, wat in 1798 leidde tot de Boerenkrijg.

Een nieuwe impuls kwam in 1807 toen Mgr. Maurice de Broglie bisschop werd van Gent. Opgegroeid in een diep religieus maar ook defensief milieu – zijn vader was maarschalk onder Lodewijk XV- toonde deze edelman samen met zijn vicaris-generaal de eerwaarde heer Lesurre een grote aanhang aan de Romeinse Kerk¹⁰.

Trouw aan hun geloof en orde verenigden zich de nog in leven zijnde zusters in 1808 en huurden een aantal kamers in het klooster van de Geschoeide Karmelieten aan de Steenstraat te Gent.

Nadat ook de goederen van de Geschoeide Karmelieten verbeurd verklaard werden en verkocht waren door de Fransen, begon men vanaf 1797 plaatsen van dit klooster te verhuren aan particulieren. Het was vooral na 1801 dat steeds meer delen van het voormalige Karmelietenklooster, dat bij de Gentenaars beter bekend is onder de naam het Pand, als woonplaatsen of als magazijn verhuurd werden¹¹.

De reden waarom zij hun toevlucht zochten tot deze gebouwen vindt enerzijds zijn verklaring in het feit dat de Geschoeide Karmelieten behoorden tot hun orde, maar vooral in het feit dat de broeders tijdens de openbare verkoop van hun goederen door de Franse bezetter de kerk hadden teruggekocht. Reeds op 8 juli 1797 werd hun kerk heropend voor de eredienst¹². Uit een rapport van 1802 blijkt dat in deze kerk dagelijks de mis werd opgedragen¹³.

Toen de zusters hun intrek namen in het gebouw was de kerk reeds een suc-cursale van Heilig-Kerst.

Erg rustig moet het er niet geweest zijn daar het grootste deel van het pand in beslag genomen werd door een “*fabrique mécanique*” van de lood- en tinguier Pieter Dierickx in de oude infirmerie en de katoenspinnerij van Jean François Delebecque, die ondergebracht was in de refter en de bibliotheek.

Tot en met de val van Napoleon in 1815 bleef ons land bezet door Frankrijk. Na de slag van Waterloo werden de Zuidelijke Nederlanden bij de Noordelijke gevoegd, maar hierdoor kwam echter geen verbetering op godsdienstig gebied. Hoewel Mgr. de Broglie na drie jaar ballingschap op 26 mei 1814 triomfantelijk naar Gent terug keerde¹⁴, richtten de antiklerikalen in ons land hun vervolging hoofdzakelijk tegen de persoon van de bisschop, wiens kordate houding bij de verdediging der rechten van de Kerk en wiens overwegende invloed op de overige bisschoppen van het land hen dwars zat. Zij slaagden er

tenslotte in om de bisschop op 25 september 1817 te Brussel tot de deportatie te doen veroordelen. Mgr. de Broglie, die de bevoegdheid van deze rechtbank niet wilde erkennen, was niet voor de rechters verschenen maar uitgeweken naar Frankrijk. Aldaar overleed hij in ballingschap te Parijs op 20 juli 1821. Nadien duurde het tot 1829 alvorens er te Gent een nieuwe bisschop, Mgr. Joannes-Franciscus Vandevelde (1779-1838) werd aangesteld. Men begrijpt dat dit geen ideaal klimaat was voor de vestigingen van de Roomse orden in de Arteveldestad.

Inmiddels was in 1815 de kerk van het Theresianenklooster in de Holstraat gesloopt¹⁵.

Ten gevolge van het overlijden van een eigenares konden enkele mecenasen o.a. Philips Gobert in 1817 de kloostergebouwen in de Theresianenstraat aankopen. De zusters konden naar hun voormalig klooster terugkeren. Maar de Gentse Theresianen waren nog slechts met vijf en waren oud en ziek. De laatste zuster stierf in 1829.

Het klooster werd gemeubileerd en een twaalfstal schilderijen werden overgebracht, o.a. twee portretten: dat van de stichtster Eleonora van St.-Bernard (Spinola) en dat van moeder Anna van St.-Bartholomeus (°Almendal da la Canada, ° 1-10-1549, † Antwerpen 7-6-1626), een getrouwe gezellin van de H.Theresia¹⁶.

Daarnaast bracht men er de archieven onder, alsook het gebeente van Eleonora de Sint-Bernardus stichtster van het Gentse klooster en de mantel van moeder Anna van St.-Bartholomeus.

Daar de Gentse gemeenschap bleek op te houden te bestaan, ontbood men twee Theresianen uit Brugge om de gemeenschap te herstellen. Men slaagde er maar gedeeltelijk in daar de protestantse staat een klooster als slot en het dragen van een nonnenkleed verbood.

Daar het klooster te groot was voor de enkele nonnen die het bewoonden werd de voorzijde van het klooster verhuurd in 1825 aan de nieuwe congregatie gesticht door kanunnik Triest: de Broeders van Sint-Jan-de-Deo.

De strenge regel van de Karmel kon pas opnieuw ingevoerd worden in het klooster nadat België in 1830 onafhankelijk werd.

Voorspoed kenden de Theresianen niet want op 27 juli 1843 brak een grote brand uit die het grootste deel van de gebouwen teisterde. Opnieuw moesten ze naar een ander onderkomen zoeken. Zij vonden dit tijdelijk in het klooster der Ongeschoeide Karmelieten in de Burgstraat, dat toen weinig monniken telde. Direct begonnen de Theresianen aan de heropbouw van hun klooster en na een jaar en vijf maanden konden ze hun klooster opnieuw betrekken.

De Broeders van St.-Jan-de-Deo vonden een onderkomen aan het Meerhem.

De klokkeruiter van de verdwenen
Leeugemeetekapel

Opnieuw moest een oratorium gebouwd worden. Dit werd opgetrokken aan de pandgang langs de zijde van Theresianenstraat. Daar deze kapel, die sinds 1958 deel uitmaakt van het scholencomplex van H.T.I. St.-Antonius, geteisterd wordt door huiszwalm werden de muren om de ernst van de toestand vast te stellen ontleisterd. Langs de zijde van het slot bemerken we een dichtgemetselde deuropening, die toegang gaf tot de pandgang. Dit wijst er op dat dit bidhuis de oorspronkelijke kapel was van het kloosterslot. De huidige slotkapel is gelegen achter deze kapel.

De vraag is wanneer hebben de Theresianen afstand gedaan van deze kapel. We kunnen moeilijk aanvaarden dat reeds in 1844 deze pas gebouwde kapel werd overgedragen aan het huis van Barmhartigheid, die een onderkomen had gevonden in de nieuwbouw van het

klooster langs de Holstraat. Het was op deze plaats dat het eerste klooster van de broeders van St.-Jan-de-Deo was afgebrand. We mogen zeker aanvaarden dat deze kapel deel uitmaakte van het Jan-Baptist de la Salle-instituut, die sinds 1878 een onderkomen vond in de 19de eeuwse gebouwen¹⁷. Een deel van de 17de eeuwse pandgang, die toegang verschaft aan de kapel, werd door de zusters aan deze school afgestaan. In de kapel treffen we glasramen en een altaarschilderij aan die bekostigd werden door dit instituut. Doch zijn we van mening dat de afstand van deze kapel gebeurde in 1848 toen het huis van

Barmhartigheid verruimd werd met het behoedingshuis. Tijdens deze uitbreiding werd een deel van deze kapel geïntegreerd in de pas opgerichte gebouwen. De mogelijkheid bestaat dat de huidige bidruimte van de zusters een deel is van de kapel en dat een er scheidingsmuur werd geplaatst.

Kort voor de eerste wereldoorlog werden er werkzaamheden uitgevoerd aan de bedaking van het huidige bidhuis van de zusters. In 1911 werd de beroemde kapel met muurschilderingen gesloopt van het godshuis van St.-Jan en St.-Pauwel, bijgenaamd de Leugemeete, aan de Brugse Poortstraat. Kort nadien werd het kleine klokkenruitertje van deze kapel geplaatst op het dak van de bidruimte van de zusters²⁰.

Laat ons hopen dat het kloosterslot niet opnieuw bedreigd wordt met verdwijning en dat de huiszwalm die thans de kapel teistert geen weg zal vinden naar de andere kloostergebouwen.

Rudy van Elslande

¹ R. van Elslande, Het Gents Theresianenklooster tijdens het Ancien Regime, in: Ghendtsche Tydinghen, 35ste jg., 2006, nr.5, blz. 274-297.

² M. De Bleecker, Binnen de poorten van Gent, Gent z.d., blz. 188-189.

³ R. van Elslande, van Elslande 1267-1995, Heren van/ Seigneur de Carpentieringhe, Schoonvelde, Ghisbalde, Ter Beke, Dilsemont, Ten Bornem Elst, Nobelmeers, De Lysselbroek, Ten Heede, Ten Hooghen Walle (Duivelgoet), Ten Paradijs, Ter Vliet, Watermeulen & Langhen Hessel, Wervik 1995. blz. 111.

⁴ Cat. tent. Franse franje naar Gentse maat, Gent Museum Arnold Vander Haeghen 1984, blz. 60-61, nr. 88; Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Stad Gent dl. 4 na, Brussel 1976, blz. 452-454; L Devriese - C. Van Winckel - D. Boncquet, De Pelikaan van 'Den Pelicaen, in: Ghendtsche Tydinghen, 27ste jg., 1998, nr. 2, blz. 96-99; L. Devriese – D. Boncquet, Huisnamen in de Waterwijk, in: Ghendtsche Tydinghen, 25ste jg., 1996, nr.1, blz.304; J. Casier, Les travaux de la Commission des Monuments de Gand pendant les années 1912 à 1916, in: Handelingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent, 1919, dl. XVIII, blz.114. Dit huis werd in 1701 gebouwd door L. Bellemans.

⁵ Bouwen door de eeuwen heen, o.c., dl. 4nb Zuid-West, blz. 160.

⁶ G. Goethals, Plan van Gend gemeente en gegraveerd in't iaer 1796.

⁷ J. Néve, Gand sous la domination Française 1792-1814, Gent 1927.

⁸ Geen enkele melding bij Ch. Piot, Rapport à Mr. Le ministre de l'intérieur sur les tableaux enlevés à la Belgique en 1794 et restitués en 1815, Brussel 1883, blz. 111-121.

⁹ Het huis werd aangekocht door conservator P. Van Huffel en ingericht als museum en zetel van de Commissie voor Monumenten. In 1916 werd het aangekocht door

de stad Gent en gerestaureerd. Thans is het opnieuw in privaatbezit; Bouwen door de eeuwen heen, o.c., dl. 4na, blz. 452.

¹⁰ Op verzoek van Napoleon, die zich graag met adellijke personen omringde, werd hij in 1801 benoemd tot aalmoezenier van het hof en daarna tot bisschop van Acqui in Piërmont. Om gezondheidsredenen werd hij overgeplaatst naar Gent, daar Mgr. De Beaumont zijn verplaatsing naar Plaicance in Frankrijk bekomen had. Later dwarsboomde Mgr. de Broglie de plannen van Napoleon tijdens het nationaal concilie van Parijs, door er voor mede te zorgen dat geen nieuwe bisschoppen zonder benoeming van de –inmiddels in Frankrijk opgesloten- paus aangesteld werden.

¹¹ J. Decavele, *De geschoeide Karmelieten te Gent (1272-1796)*, Gent 1974, blz. 34.

¹² Gent, Stadsarchief, Atlas Goetghebuer, *Geschoeide Karmelieten*; J. Decavele, o.c., 1974, blz.33.

¹³ Gent, Rijksarchief, Departement van de Schelde, 365, 18 Pluviose jaar XII; J. Decavele, o.c., Gent 1974, blz. 33.

¹⁴ H. Collumbien, *Gentse memoriedagen: 25-26-27-28 mei*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 31ste jg., 2002, nr. 4, blz. 246-247.

¹⁵ M. De Bleecker, o.c., blz. 189.

¹⁶ Anna van St.-Bartholomeus, Anna Garcia, lekenzuster van de Theresiaanse Karmel (Avila 15-8-1572). Ze was de gezellin en de verpleegster van de H. Theresia. In 1604 kwam ze samen met o.a. Eleonora van St.-Bernardus naar Frankrijk. Koorzuster geworden op uitzonderlijk verlangen van de Franse oversten, werd ze priorin te Pontoise (januari 1605), te Parijs (oktober 1605) en te Tours (1608-1611). In oktober 1611 kwam ze naar Bergen en verbleef er één jaar. In november 1612 stichtte ze de Karmel van Antwerpen samen met Eleonora van St.-Bernardus. Paus Benedictus XV heeft haar zalig verklaard in 1917; Ferdinand de Sainte Thérèse, *Ménologe du carmel, Vies des Saints, Bienheureux, Vénérables, serviteurs de Dieu et personnages illustres par leur piété, de l'Ordre de Notre-Dame du Mont-Carmel depuis son origine jusqu'à nos jours*, 2de dl., Rijsel-Brugge-Parijs 1879, blz.133-141; P. Serouet, *La bienheureuse Anne de St.-Barthélemy*, in : *Carmel* 1977, nr. 3, blz. 241-242; François-Florent de l'Enfant Jésus, *Vie de la bienheureuse Anne de Saint-Barthélemy*, Parijs 1918; M. Bouix, *Eigenhandige levensbeschrijving der venerable Moeder Anna van den H. Bartholomaeüs, onafscheidelijke gezellin van de H. Theresia en stichteres der Carmelitessen-kloosters van Pontoise, Tours en Antwerpen, Antwerpen-Beers 1872*.

¹⁷ R. van Elslande, *Van St.-Jan de Deoklooster tot behoedingshuis en De La Salle-instituut*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 34ste jg., 2005, nr. 6, blz. 360-372.

¹⁸ R. van Elslande, *Van St.-Jan de Deoklooster tot behoedingshuis en De La Salle-instituut*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 34ste jg., 2005, nr. 5, blz. 294-306.

¹⁹ *Bouwen door de eeuwen heen, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur*, dl. 4nb, Stad Gent Zuid-West, Gent 1979, blz.455.

²⁰ Deze klokkenruiter kan onmogelijk vroeger verwijderd worden zijn van het dak, daar de kapel op het einde van de 19de eeuw door F. De Potter, Gent van den oud-

sten tijd tot heden, 8ste deel, Gent z.d., blz. 498, omschreven wordt als “eene donkere zaal..., want de vensters zijn toegemetst, opgepropt met biertonnen, tusschen welke men bij middel van een lantaarn, hier en daar nog eenige omtrekken der muurschildering zal herkennen”. Indien het klokje voordien verwijderd was geworden, zou de kapel vanuit het dak verlicht zijn.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 3-4-5-6 SEPTEMBER

3 September 1352

Dood van de oude, kranke, kreupele Margareta ‘s Brunen.

De schatrijke vrouw van Willem Wenemaer had op 30 November 1330 het kloosterkleed aangetrokken. Vijf jaar nadat haar man sneuvelde.

3 September 1539

Het “Calfvel” van 1515 wordt onder groot tumult op het Stadhuis in 1.000 stukken gescheurd.

Dit fameus Calfvel was in feite een decreet dat Keizer Karel uitgevaardigd had in 1515 en waarbij de stricte toepassing bevolen werd van het Verdrag van Cadzand. De Gentenaars hadden geen enkele reden om fier te zijn over dit Verdrag dat zij in 1492 met Maximiliaan van Oostenrijk hadden moeten afsluiten in Sluis, en ze werden er liefst zo weinig mogelijk aan herinnerd.

Wij leven in 1539, het jaar van de opstand tegen Keizer Karel. Het is al een heel tijdje dat het niet meer vlot tussen de Gentenaars en Karel wegens het feit dat de Keizer meer belastingen eist dan de Gentenaars redelijk en gepast vinden.

De gemoederen zijn opgehitst en, zoals dat meestal het geval is in dergelijke omstandigheden, maken enkele provocateurs daar gretig gebruik van om enkele hectoliters olie op het vuur te gieten.

De meest onzinnige valse geruchten worden verspreid en geloofd. Zo wordt er verteld dat volgens een oud privilege, de “Coop van Vlaendere” genoemd, de Gentenaars niet kunnen verplicht worden belastingen te betalen als ze daar zelf geen zin in hebben. De zaak zat zo ineen dat een van de vroegere Graven van Vlaanderen zijn graafschap zou verloren hebben bij het dobbelspel. De Gentse poorters hadden dan allemaal - zoals het grote heren past - hun portemonnaie opengedaan en het zaakje terug afgekocht van de gelukkige winnaar, een Hollandse graaf, waarna zij het geheel als geschenk aanboden aan hun graaf. Uit erkentelijkheid voor deze edelmoedige geste mochten zij dan naar believen al of niet belastingen betalen.

Het klinkt aandoenlijk, maar heel dit onzinnig verhaal was natuurlijk uit de duim gezogen van een fameuze mythomaan.

Aangezien de Gentenaars al hun waardevolle charters en andere documenten angstvallig bewaarden in het “secret” van het Belfort, ging men daar heel de boel gaan omkeren om die precieuze “Coop van Vlaendre” terug te vinden. Maar hoe met ook zocht, men vond vanzelfsprekend niets. Dus, gestolen door degenen die de sleutels van het secret hadden. Een oud-schepen, Lieven Pyn, werd aangehouden, gefolterd en onthoofd, maar het privilege was en bleef onvindbaar.

De woede dan maar gekoeld op het “Calfvel” en het Verdrag van Cadzand. Op 3 September werden deze beide documenten op het Stadhuis met messen gekerfd, waarna een onbeschrijflijk tumult volgde. De Deken wierpen zich op de fragmenten en scheurden ze verder in duizend stukken die ze de menigte toewierpen, waaronder sommige - zeker is zeker - de stukken opaten.

3 September 1800

Geboorte van Napoleon De Pauw. Zoon van Bernard De Pauw die getrouwd was met de zuster van Lieven Bauwens. Volgens sommigen een aangenomen zoon.

Er is iets vervelend aan de hand met die Napoleon De Pauw, namelijk het feit dat hij zijn zoon ook Napoleon heette. Het waren alle twee gekende figuren en het gebeurde nog al eens dat wat de vader deed toegeschreven werd aan de zoon, en omgekeerd. Lieven Bauwens was dus de nonkel van Napoleon De Pauw vader. Misschien zal er wel een verband bestaan hebben tussen deze niet Gentse voornaam en het feit dat Nonkel Lieven, die heel wat te danken had aan Napoleon, juist Burgemeester van Gent geworden was.

Na middelbare studies aan het Lyceum van Brussel, behaalt hij in 1823 zijn diploma van Dr. in de Rechten aan de Universiteit van Gent. Hij ging dan nog een tijdje studeren in het buitenland.

Hij was een van de verdedigers van Metdepenningen toen deze in 1833 moest verschijnen voor de Krijgsraad.

Vanaf 1842 doceerde hij Wijsbegeerte aan de Universiteit en in hetzelfde jaar werd hij hier Schepen van Openbare Werken. Onder zijn schependom werden belangrijke urbanisatiewerken uitgevoerd, zoals de bouw van een nieuwe Entrepôt, de verbreding van het Kanaal van Terneuzen, de restauratie van het Belfort, de bouw van verschillende scholen. Het nu nog bestaand brugje dat het Kasteelbrugje verving, het De Pauwbrugje werd naar hem genoemd.

Alles in orde met die openbare werken? Toch niet helemaal, iedereen was niet gelukkig met die zogenaamde “restauratie” van het Belfort die er in bestond de oude toren af te breken en te vervangen door een gietijzeren exemplaar dat de eeuwen niet zou trotseren en zou eindigen bij het oud ijzer.

Er werd geen rekening gehouden met wat Van Lokeren schreef: “De staat van het geraamte is slecht en zal binnenkort zware herstellingskosten eisen, evenwel zonder dat het nodig blijkt om over te gaan tot de volledige afbraak. Het zou een onnodige daad van gratis vandalisme zijn. De enorme kosten die deze afbraak zouden veroorzaken zouden ver het bedrag overschrijden dat nodig is voor de heropbouw van het bovenste gedeelte van het Belfort. Deze motieven moeten de kunstminnaars geruststellen tegen een aanslag die men niet alleen zou kunnen beschouwen als een barbaarse daad ons tijdperk onwaardig, maar als een stupiditeit die slechts geëvenaard zou zijn door de sloping van de oude woonst van de heren van Utenhove die zo welwillig werd toegestaan.

Maar op het Stadhuis trok men zich niets aan van die “prietpraat” van August Van Lokeren.

Napoleon De Pauw stierf op 16 Oktober 1859 en werd begraven op het kerkhof van Gentbrugge.

3 September 1832

Het “Collège de Gand” dat sedert jaren gevestigd was in de gewezen Baudeloo-abdij wordt vervangen door het Atheneum.

3 September 1849

Onthulling van het monument van de Napoleonisten op het Campo Santo.

3 September 1870

Uitvaardiging van een algemeen politiereglement voor de schouwburgen waarbij bepaald wordt dat de acteurs door de abonnenen bij stemming zou-

den aanvaard worden of afgewezen.

3 September 1876

300e verjaring van de Pacificatie van Gent.

Onthulling van een gedenkplaat in de Pacificatiezaal. Uitvoering van “De Pacificatie van Gent” van Peter Benoit door een versterkt gezelschap.

3 September 1889

Bezoek van Leopold II aan Gent. Hij was vergezeld van Marie-Henriette en bezocht o.m. het Casino.

3 September 1945

De Amerikanen die het Lam Gods in een zoutmijn te Alt-Aussee hebben teruggevonden, overhandigen het meesterwerk aan de Prins Regent tijdens een plechtigheid op het Paleis te Brussel.

4 September 1751

Geboorte van Jean-Baptiste Van Reysschoot.

Hij stond aangeschreven als een knappe tekenaar en portraitist. Zijn meest gekend werk “Het Kopje Thee” is een zelfportret met zijn jonge vrouw. In de Universiteitsbibliotheek berusten tekeningen en pastorale van zijn hand.

Hij was de 2e zoon van Pierre-Emmanuel en broer van Pierre-Norbert van wie hij een trouwe medewerker was. Werkte o.m. met hem samen voor de versiering van de Italiaanse zaal van het Hotel d’Hane-Steenhuysse.

Hij overleed alhier op 8 Oktober 1798.

4 September 1836

Herrie in de Grote Schouwburg. Eerst wegens het niet spelen van de Brabançonne, nadien wegens het wèl spelen. Inmiddels hadden de meeste toeschouwers uit vrees voor relletjes de zaal verlaten.

4 September 1844

De Marcellisbrug wordt plechtig en met veel luister ingehuldigd.

De Marcellisbrug, waar ligt dat nu ook weer? Wel, die brug over de Schelde

aan de Lammerstraat.

Nu zijn er in de loop der eeuwen in Gent ontelbare bruggen gebouwd, verbouwd, afgebroken, herbouwd, maar hier ging het toch wel om een primeur, want het was de eerste ijzeren brug in onze stad. Een “monsterachtig meesterstuk” werd er gezegd.

In de volksmond werd ze de “ijzeren brug” genoemd. Niet alleen was zij uit dit metaal vervaardigd, maar ze verbond ook dit hoger gelegen deel van de stad met den “ijzerenweg”. Wij zijn immers in 1844 en 7 jaar voordien was hier de eerste trein binnengestoomd aan het Zuid.

De Marcellisbrug, Model van 1866.

Nu was ze heel mooi, die nieuwe brug, maar er mankeerde toch iets aan; zij lag niet in het verlengde van de Lammerstraat. Ook toen reeds waren ingenieurs niet vervaard voor enorme flaters.

Na een 20-tal jaren hield men het voor bekeken en de originele brug werd afgebroken. Dit gebeurde trouwens niet zonder ongelukken, want daarbij vielen 7 werklieden in de Schelde, één verdronk, de anderen konden zich al zwemmend redden.

Er werd een nieuwe brug gebouwd door een andere generatie ingenieurs. Die hadden wel iets bijgeleerd: de brug lag deze keer in het verlengde van de Lammerstraat, maar... ze was 2 meter smaller dan de straat.

In Gent is het een traditie dat bij het periodiek bezoek van het Duits leger aan onze stad, eerst al onze bruggen opgeblazen worden. Het nut van een dergelijke operatie is wel zeer twijfelachtig, maar het zijn niet alleen ingenieurs die flaters begaan, ook voor generaals is dit soms een geliefkoosd tijdverblijf. En achteraf is het toch wel goed voor de tewerkstelling. Door een onbegrijpelijke vergetelheid ontsnapte de Marcellisbrug telkens aan dit opblazen. Wij hebben ze dan maar zelf afgebroken in 1951. Het was trouwens de hoogste tijd, want bij de sloping bemerkte men dat ze volledig opgeroest was en het mag een wonder heten dat ze nooit begeven heeft onder het gewicht van de overrijdende trams.

Sedert 1952 ligt er nu een betonnen brug.

Van waar de naam van die brug?

Ze werd genoemd naar Charles Marcellis. Alhoewel hij soms bestempeld werd als een Luikse ingenieur, was het in feite een Antwerpse advocaat (1806-1864). Hij had een ijzergieterij opgericht te Boverie en was een hardnekkige verdediger van ijzerconstructies.

4 September 1850

De Engelse ballonvaarder Green stijgt op aan het Casino. Verscheidene notabelen krijgen een luchtdoop.

4 September 1876

Pacificatiefeesten ter gelegenheid van de 300e verjaardag. Eerste uitgang van de historische stoet. Groot concert in het Casino.

4 September 1912

Dood van François Hillaert.

Wie zou dat wel kunnen geweest zijn? Zoek niet langer, want de Gentenaars van zijn tijd wisten het ook niet. Ze kenden wel allemaal “Sieske de Gistmarchand”.

Het is dus over hem dat wij het zullen hebben, één van die vroeger zo talrijke volkstypes die nu volledig uit het stadsbeeld verdwenen zijn.

Sieske was niet alleen een paardenkoopman, hij dreef ook nog handel in Antwerpse en Hasseltse genever en in gist. (Vandaar zijn bijnaam). Om maar te zeggen dat hij goed vertrouwd was met alle Gentse cafés.

De man bezat wel enkele excentrieke trekjes en was beroemd wegens zijn talrijke stunts waar hij nooit om verlegen zat.

Hij verplaatste zich gewoonlijk met grote snelheid met een van die lichte tweewielige karretjes - nu ook al sinds lang uit het straatbeeld verdwenen - die men in deftige kringen een "Tilbury" noemde, maar die bij de Gentenaren gekend was als een "vliegette".

Altijd klaar om een weddenschap aan te gaan (en zeer dikwijls te winnen) reed hij eens van de Statiestraat naar de Brabantdam, in volle vaart, trap op, trap af, dwars door de Glazen Straat.

Een andere keer, op het einde van de 20e eeuw, trok een circus stampvolle zalen. Het gerucht had namelijk de ronde gedaan dat Sieske in de leeuwenkooi zou gaan, er een liedje zou zingen en daarna het glas zou heffen met de temmer op de gezondheid van de leeuwen. Sieske heeft die stunt één maal uitgevoerd, maar op de volgende vertoning waren de bezoekers er aan voor hun moeite, want hij had er de voorkeur aan gegeven toch maar liever bij zijn paarden te blijven.

Een andere stunt waar nog jaren zou over nagepraat worden was de volgende: bij de liquidatie van de Gentse dierentuin werd de olifant in 1904 openbaar verkocht.

Een circusdirecteur bood 300 fr. voor het dier. Sieske die eens de plezanterik wilde uithangen deed er 10 fr. bij... en werd de eigenaar van een olifant waar hij natuurlijk niets kon mee doen. Het dier werd dan maar geslacht en de beste brokken werden geserveerd op een banket dat Sieske aan een schare vrienden aangeboden had.

Of dat nu echt lekkere stukjes waren hebben wij tot hiertoe niet kunnen achterhalen.

Een andere keer werd er een oud kerkhof op de Hundelgemste steenweg in Ledeberg openbaar verkocht. Er was veel volk opgekomen voor deze verkoop die volop bezig was toen Sieske toevallig passeerde met zijn "vliegette". Nieuwsgierig, hield hij even stil. Hij hoorde de notaris roepen: "Zegt niemand beter van 32.000 fr.? Niemand?" Sieske riep: 33 en reed vlug weg. De notaris die hem herkend had (en wie zou hem niet herkend hebben?) kwam enkele dagen later de nieuwe eigenaar van het kerkhof feliciteren met zijn aanwinst. Sieske was 69 jaar toen hij stierf want hij werd geboren in Ouwegem op 12 Januari 1843.

5 September 1379

Rogier van Hauterive (ook wel Van Outrive), Baljuw van Gent die een opstand van de Witte Kaproenen wilde bedwingen wordt door hen op de Kouter vermoord.

Hij was hier sinds 4 jaar de Hoogbaljuw.

5 September 1613

Begin van de graafwerken van de Brugse Vaart.

5 September 1662

Geboorte in de St-Jacobsparochie van Judocus Goethals.

Oud-leerling van het College der Augustijnen werd hij in 1681 Primus aan de Universiteit van Leuven in de "Generale promotie der Philosophie".

De laatste tien jaar van zijn leven was hij Aartsdiaken van het Bisdom Gent. Hij overleed op 15 December 1742.

De zilveren lampetkom en -kan die hij als Primus ten geschenke kreeg werd bewaard in het Bijlokemuseum. Wij weten niet of zij behoren tot de voorwerpen die er de laatste jaren gestolen werden.

Zie ook "Ghendtsche Tydinghen" - 2004 - N° 1 - p. 14

5 September 1765

De 9-jarige Mozart bespeelt het orgel en de beiaard in de Abdij van Baudeloo. Leopold Mozart schrijft aan zijn vriend Hagenauer: "Te Gent speelde Wolfgang 's namiddags op het grote nieuwe orgel bij de PP. Bernardijnen.

5 September 1766

Geboorte van Mgr. de Broglie, 19e Bisschop van Gent.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2004 - N° 1 - pp. 28-41.

5 September 1815

Bezoek aan Gent van Willem I met de koningin.

De intrede is triomfantelijk. Het enthousiasme is zo geweldig dat aan de Keizerpoort de paarden van de koninklijke koets uitgespannen worden en dat 24 Vrije Schippers met een oranjegordel de koets voorttrekken naar het stadscentrum, terwijl 100 leden van de St-Michielsgilde met een toorts in de hand een indrukwekkende escorte vormen.

5 September 1838

De Vrijheidsboom die in 1831 geplant werd voor het Groot Vleeshuis wordt door de bliksem getroffen en tuimelt in de Leie.

5 September 1868

Geboorte te Ledeberg van Maurits Basse.

Doceerde aan de Universiteit “Steloefeningen in het Vlaamsch”.

Promoveerde hier in 1891 met een studie over Shakespeare.

Lid van “ ‘t Zal Wel Gaan” waarvan hij in 1890 de Voorzitter was.

Medewerker van Paul Fredericq en actieve medewerker van “Hooger Onderwijs voor het Volk”.

In 1903 was hij leraar aan het Atheneum en hij was een tijdje Voorzitter van de Gentse Afdeling van het “Willemsfonds”.

Hij stierf op 18 Februari 1944.

5 September 1881

Plechtige inhuldiging van het Houtdok door koning Leopold II.

5 September 1882

Geboorte van Achilles De Maertelaere.

Ook gekend onder zijn pseudoniem Bentos.

Hij beoefende eerst het vak van goudsmid, maar werd dan schilder, beeldhouwer en decorateur. Hij behaalde verschillende eerste prijzen aan de Academie waar hij Jules Van Biesbroeck als leraar had. Hij werd trouwens bevriend met Jules Van Biesbroeck Sr. en Jr. Net als zij was hij van socialistische tendens en werkte regelmatig voor “Vooruit”.

Hij was vrijgezel en had meer dan 50 jaar zijn atelier in het Proveniersterstraatje.

Hij stierf te Gent op 24 April 1964.

Hij koos als pseudoniem de licht vervormde naam van zijn jeugdvriend, de circusartiest Bento.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1988 - N° 3 - pp 171-174.

5 September 1945

Dood van Jules De Bruycker.

Hij was toen 75 jaar want hij werd geboren op 29 Maart 1870. In de Breydelstraat. Artiest wordt men niet, men wordt geboren als artiest en ook bij de kleine Jules kwam dit vroeg tot uiting. In 1876 werd in onze stad de 300e verjaring gevierd van de “Pacifatie van Gent”. Een grote historische stoet gaat uit, een stoet met vele wagens en groepen in historische klederdracht die

de gebeurtenissen van 3 eeuwen geleden oproepen. Ook vader De Bruycker gaat de stoet bekijken en heeft zijn telg meegenomen.

Maar hij is daar niet alleen, want tienduizenden andere Gentenaars zijn op hetzelfde idee gekomen. De 6-jarige knaap zou niet veel van heel dit gebeuren gezien hebben, ware het niet dat hij een geprivilegeerde plaats kreeg op de vaderlijke schouders.

Na het voorbijtrekken van de stoet gaat vader De Bruycker naar de herberg “La Plume d’Or” een pintje drinken en zijn gebruikelijk kaartje trekken. Niemand let nog op de kleine Jules en het is pas als het tijd is om naar huis te gaan dat men bemerkt dat hij een cafétafel vol getekend heeft met die zichten van de stoet die de meeste indruk op hem gemaakt hebben. Geen rede om daar een mirakel te willen van maken, maar toch een duidelijke aanduiding dat het knaapje over een bijzonder talent beschikte. Het was dus niet te verwonderen dat we hem als 10-jarige reeds tegenkomen als leerling aan de Academie.

Maar het botert niet meer in het gezin De Bruycker, vader begeeft zich aan de drank, de zaken worden verwaarloosd en gaan sterk achteruit. Als Jules 14 is sterft zijn vader en laat zijn gezin in de miserie achter. Er breekt een zware tijd aan voor het gezin dat zich veel moet ontzeggen. Jules moet noodgedwongen zijn studies afbreken om het vaderlijk beroep verder te zetten, dat van behanger-garnierder.

De Bruycker was nooit spraakzaam als het over deze periode van zijn leven ging, soms liet hij wel met een zekere bitterheid blijken dat hij aldus 10 jaar van zijn artistieke carrière verloren had. Het is immers rond zijn 30e dat men kan spreken van zijn jeugdwerken.

Wat op hem een stempel gedrukt heeft en vaak tot uiting kwam in zijn etsen, is de liefde voor de simpele, arme volksmensen.

Het kon niet anders of hij zou het vak van behanger-garnierder zo vlug mogelijk verlaten om zich volledig te wijden aan zijn artistieke carrière die als geslaagd mag beschouwd worden. Volgens zijn eigen zeggen heeft hij “tonnen” schetsen gemaakt.

Hij werd gelukkig erkend en in 1925 benoemd tot lid van de “Academie Royale de Belgique”.

Niettegenstaande zijn wankelende gezondheid maakt hij in 1942 nog een reeks etsen “Gens de ches nous” genaamd, een merkwaardige verzameling van Gentse types.

Hij stierf in zijn huis op de Isabellakaai.

5 September 1965

Onthulling van de gedenkplaten 150 jaar Vredesverdrag van Gent.

6 September 1460

Jan De Vos, leider van de tegenstanders van de grafelijke politiek, wordt terechtgesteld. Hij wordt gevierendeeld op het Veerleplein. Zijn lichaam werd in een zak gebonden en buiten de Muidepoort aan de galg gehangen, zijn hoofd wordt op een staak aan de Peterceliepoort gehangen en de overige lichaamsdelen aan de andere stadspoorten.

6 September 1874

De Fransman Dartors stijgt op met zijn luchballon vanop de speelplaats van de Kulderschool.

6 September 1887

Dood van stadhorlogemaker Charles Nolet.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1977 - N° 3 - pp. 125-126.

6 September 1919

Stichting van de "Société Belge d'Optique et d'Instruments de Précision", misschien beter bekend onder de afkorting O.I.P.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2005 - N° 4 - pp. 262-263.

6 September 1940

Dood van Frédéric Swarts.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2007 - N° 3 p. 184.

6 September 1944

De bevrijding van Gent.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2001 - N° 5 - pp. 266-288.

6 September 1953

Plechtige heropening van het Oord der Gefusilleerden op de Martelaarslaan in aanwezigheid van Prins Albert.
Het werd ingericht op een perceel van de vroegere stedelijke schietbaan.
Gedurende de oorlog van 14-18 werden er 52 Belgen, Fransen en

Oord der Gefusilleerden

Nederlanders, waaronder 3 vrouwen, gefusilleerd.
Het werd na de Wapenstilstand ingericht als herdenkingsoord. Het werd
geklasseerd in 1930 en door Koning Albert ingehuldigd in 1932.
In 1943 werd het verwoest door SS-mannen die van Brussel kwamen.

Hugo Collumbien

WOLVEN IN HET GENTSE. 1585-1615

Filips II van Spanje, *zyne conycklyke Majesteit onsen gheduchten heere* (†1598), zoals dat in de stadsrekeningen vaak heet, had in het Gentse op wolvenjacht kunnen gaan evenals zijn opvolgster alhier, zijn dochter aartshertogin Isabella.

In de dertig jaar tussen 1585 en 1615 immers wordt in de jaarregisters van de stadsrekeningen (reeks 400) vijftien maal gewag gemaakt van *gratuiteyten* die door de schepenen *toegheleyt en/of ghejont'* worden aan diegenen die een wolf kon vangen of doden.

- Die *gratuiteyten* worden uitgedrukt in de rekenmunt d.i. in ponden, schellingen en groten Vlaams. Voor het leesgemak heb ik ze herleid in de courante munt, d. i. in guldens en stuivers, de klinkende munt waarin ze uitbetaald werden.

Aangezien toen de betalingsordonnanties niet met hun datum in het jaarregister opgenomen werden zijn die gebeurtenissen dus alleen in het boekjaar te situeren dat liep van 10 mei van het ene jaar tot 10 mei van het daarop volgende.

* In het boekjaar 1585-1586 waren er drie (Reg(ister) 95, f° 409v, 410 en 411v):

- *Betaelt an Joost Steel, Laurens & Jacob Snouc van Zelzate 1 1/2 gulden voor dat zy ier ghebrocht hebben eenen wulf ende danof aen schepenen ghepresenteert het hoofd.*

- *Betaelt Jan van Thienen van (Sinte Kruis) Wyckele 1 1/2 gulden van doot gheschoten ende alhier ghebrocht thebben thoof van eenen wulf regard nemende up t'groot debvoir by hem daertoe ghedaen.*

- *Betaelt hans de hont landsman, eveneens van Wynckele, dezelfde som van dat hy ter doot gebrocht heeft eenen wulf ende danof de schepenen ghepresenteert het hoofd.*

* In het boekjaar 1586-1587 (Reg. 96, f° 408v, 409, 412v, 415, 396v) worden er vijf vermeld waarvan vier zo goed als zeker in Melle:

- *Betaelt Anthleunis van der vurst met zyne consorten lanslieden van melle 1 1/2 guldens ter causen van de diligentie ende debvoire int attraperen ende vanghen van eenen wulf die zij levend ghebrocht hebben int collegie up 9*

january lestleden.

- *Betaelt an Antheunis van der vurst ende hans hanssins lantslieden 1 1/2 guldens ter causen van dat zy up 29 van lauwe (januari) lestleden verschalct ende ter doot ghebrocht hebben zekeren wulf ende s'anderendaeghs ghebrocht binnen deser stede ten anziene van elcken.*
- *Betaelt Antheunis van der vurst ende hans janssins (dezelfde als hierboven?) 1 1/2 guldens ter causen vant attrapperen... van eenen wulf binnen deser stede ghebrocht ten toghe up 3 maerte lestleden.*
- *Betaelt zeker lantslieden van melle 1 1/2 guldens van dat zy ghevanghen ende binnen deser stede ghebrocht eenen levenden wulf.*
- *Betaelt Godefroict chiers bode van Audenaerde 1 1/2 guldens over dat hij binnen deser stede heeft ghebrocht 2 wulven jonghen.*

* Een boekjaar later, in 1587-1588 (reg. 97) moesten er nog twee aan geloven, en aan hetzelfde tarief van 1 1/2 guldens:

- *Een wulfinne by zeker lantslieden binnen deser stede ghebrocht (f° 496) en een wulf by berthelmeus batcherler ende zynen medegheselle binnen deser stede ghebrocht ten anziene van elcke (f° 497v).*

* In het boekjaar 1589-1590 (reg. 99, f° 360v):

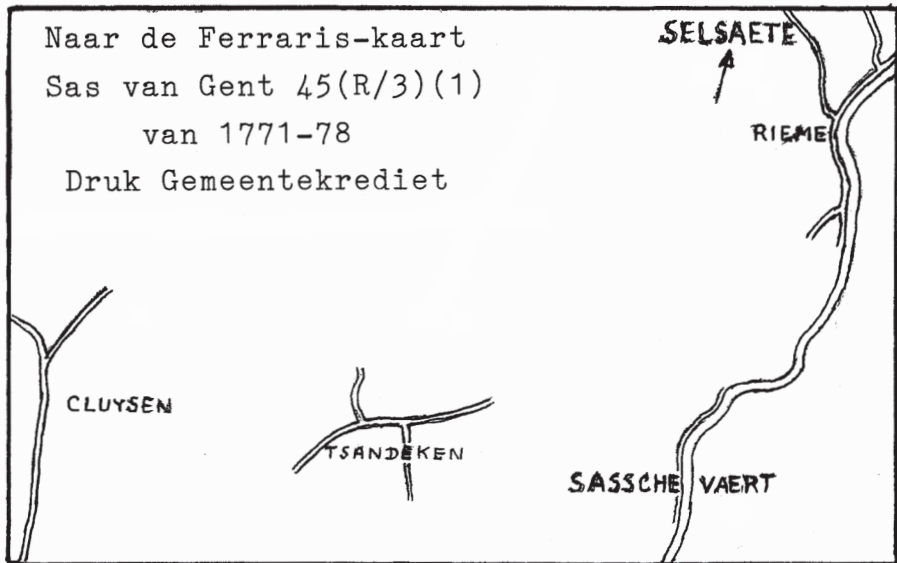
- *Betaelt aen Henderick Ronsse landtman 1 1/2 guldens ter causen dat hy met synne medegesellen ghevanhen heeft eenen levenden wulf ende denselven alhier ghebrocht.*

* In het boekjaar 1590-1591 (reg. 100, f° 368v):

- *Van Houcke, lantsman, 3 guldens ter causen dat hij alhier ghebrocht heeft vyf jonghe wolvinnen die naderhant ghedoot zyn gheweest.*

* In het boekjaar 1605-1606 (reg. 115, f° 350v & f° 352) waren er twee:

- *Betaelt aen Philips van der vurst landtman van Melle 1 1/2 guldens voor tvanghen van sekere groote wolvinne bij hem levende int college van de Keure aen de schepenen ghepresenteert.*
- *Betaelt aen denselven voor tvanghen van eenen wulf die hij an schepenen levende int college ghetocht heeft, ook 1 1/2 guldens.*

Tien jaar later in het boekjaar 1614-1615 (ref. 124, f° 297v) worden 12 guldens vermeld toegekend aan vier inwonende poorters met name Servaes Plougier, Lieven Van der Saffele, Gillis Van der Linden en Jacques Van Beversluus *ter causen dat sy vuytghegaen synde omme wilt voghele te schie-tene langs de nieuwe vaert tusschen Santvoorde ende riene, up den Gentschen traghele* (jaagpad) *ghevonden ende geschoten hebben eene wolvinne wesende eene aude groote schadelicke beeste.*

Iedere jager streek dus 3 guldens op, het dubbele van 10 jaar voordien. *Riene* is ongetwijfeld Rieme en met *Santvoorde* wordt wellicht tsandeken bedoeld, want alleen een gehucht van die naam bestaat in die buurt, zowel op de Ferrariskaart (van 1771-1778) als op de huidige geografische kaarten². Misschien zijn dat wel de laatste wolven die het Gentse rijk geweest is.

Noot

- (1) Omwille van de wijdloopigheid in die zinnen van de steeds weerkerende gratuuteyten toegeheleyt of/en ghejont aen laat ik die overal achterwege.
- (2) Met dank aan de hr. W. Van Roy van het geografisch instituut U.G.

E. Ossieur

UIT DE OUDE DOOS

Bijgaand kleurrijk straatafereel werd gefotografeerd in de Noordstraat voor het huis nr. 46 waar de fotograaf Henri Haes zijn zaak had. Hijzelf staat er niet op, hij was namelijk aan 't werken, maar in de deuropening staat waarschijnlijk zijn vrouw, geboren Lebacq.

Het zijn de grootouders van ons lid Mevrouw Dina Carels-Haes.

Vooraleer hij hier zijn handel uitoefende kwam hij van de Phoenixstraat 25.

De foto dateert waarschijnlijk van kort na W.O.I.

Door dat de Bargiebrug - door velen verkeerdelijk Phoenixbrug geheten - een grote hindernis vormde door het land- en waterverkeer, werd besloten een nieuwe te bouwen.

Om aan alle moderne vereisten te voldoen mocht ze niet meer draaien waaruit voortvloeide dat ze hoger diende gelegd te worden. Hieruit volgde dat de toegangen tot de brug dienden opgehoogd en derhalve kwam een reeks huizen in de Noordstraat - zowel aan de linker- als aan de rechterkant - alsmede in de Phoenixstraat en begin Zuidkaai in aanmerking voor de sloop. Dit gebeurde dan ook in de jaren 1933 en 1934 tijdens de bouw van de nieuwe brug, en vervangen door nieuwbouw.

Ook onze Henri Haes kwam daarvoor in aanmerking. De huizen die men op

de foto ziet zijn allen afgebroken en in feite lag onze fotograaf in volle vuur-
linie.

Wanneer wij de as van de oude brug doortrekken naar de Noordstraat lag de
fotohandel volop in het midden. Spijtig genoeg beschikken wij niet over een
foto van de nieuwe woonst, maar uit andere, iets onduidelijker foto's, kunnen
wij wel opmaken dat de architectuur van het huis volgens de toenmalige mode
zeer modern was.

Het laatste nu nog bestaand huis aan de rechterkant van de Noordstraat is de
apotheek van Spiers en draagt het nr. 38. Al de nieuw gebouwde huizen voor-
bij de apotheek werden op een later tijdstip ook gesloopt, ook dat van Henri
Haes - voor de aanleg van een lager gelegen parkeerplaats ten behoeve van de
toenmalige op het in de jaren 1947-1948 gedempt Waldamkanaal - gebouwde
Stedelijke Middenschool "De Barge".

Over de brug in de Phoenixstraat ligt de dagbladhandel "De Brug". Ook daar
werd de weg opgehoogd. Het huis werd niet herbouwd met als resultaat dat
men om de achterkant van de zaak te bereiken enkele trappen dienen afge-
daald te worden om op het oorspronkelijk straatniveau te komen.

Nota: Over de Bargiebrug verscheen van de hand van Maurice Labyn een uit-
gebreid artikel in "Ghendtsche Tydinghen" 1989 - N° 6 - p. 332 e.v.

André VERBEKE

Nota van de Redactie

Een vervelende drukfout was er de oorzaak van dat in Gh. T. 2007 - N° 2 - p.
123 er sprake was van Mevrouw Dina Carels-Maes. Daar was de betrokkene
niet gelukkig mee en dat begrijpen wij best, want niemand ziet graag zijn naam
verkeerd gespeld.

Laat het duidelijk zijn: het ging niet over de veel voorkomende familienaam
MAES maar over de minder verpreide naam HAES.

(In het Gentse telefoonboek komen wij 16 maal de naam HAES tegen, tegen
246 maal de naam MAES.)

BIBLIOGRAFIE

Naar aanleiding van de Erfgoeddag 2007 publiceerde het Liberaal Archief een interessante brochure **“Vaste Waarden in Gent”** waarmee het de aandacht wil vestigen op het Gents onroerend liberaal erfgoed in brons en steen.

Het gaat over 9 liberale figuren die hier hun monument hebben, maar die nu, althans bij de meerderheid der bevolking vergeten zijn of slechts zeer vage herinneringen opwekken.

Een korte beschrijving van de figuur is geïllustreerd met een tekening en verschillende foto's. Het gaat over Hippolyte Metdepenningen, Emile Braun, Jan-Frans Willems, François Laurent, Albert Mechelynck, Charles de Kerchove de Denterghem, Oswald de Kerchove de Denterghem, Karel Miry en Joseph Guislain.

Wat deze 40-bladzijde tellende brochure dubbel interessant maakt is het feit dat ze gratis te bekomen is bij het Liberaal Archief - Kramersplein 23.

Tel. 09 221 75 05.

Bij Lannoo verscheen **“Gent/Rabot. De teloorgang van de textielnijverheid.”**

Het werd geschreven door historicus Bart De Wilde.

Het beschrijft de evolutie van de Rabotwijk bij de geleidelijke achteruitgang, en tenslotte de verdwijning van de textielindustrie.

Het is merkwaardig dat deze industrie zeer geconcentreerd was in dit stadsdeel. Er was niet alleen “La Louisiane” in de De Smetstraat, de “Tissages de Hemptinne” op de Opgeëistenlaan, de “Texas” op de Vogelenzang, maar ook de fabriek “Van Acker” aan het Prinsenhof, de “Florida” in de Molenaarstraat, de “Linière Gantoise” op de Vogelenzang, “De Backer-De Rudder” op de Gasmeterlaan, en nog anderen.

Het kon niet anders of de bevolkingsdichtheid en de aard der bewoners werd bepaald door deze hoge concentratie aan textielfabrieken.

Het boek heeft in feite een dubbele inhoud: enerzijds de beschrijving van de textielindustrie aldaar, anderzijds de bewoners met hun sociaal leven en al wat daar komt bij kijken.

Merkwaardig is dat een hele wijk aangeduid wordt met een enkel woord: Rabot, de naam van een klein monumentje.

Wat het boek verder zeer interessant maakt zijn de talrijke foto's die het illustreren en bij sommige oudere Gentenaars nostalgische herinneringen zullen opwekken.

Buiten een 100-tal zwart/witfoto's eindigt het boek met 32 grote kleurenfoto's. Het boek heeft een formaat van 23 x 27 cm., telt 160 bladzijden en kost 24,95 Euro (1.006 fr.). Te verkrijgen in de boekhandel.

Onlangs verscheen **“Café Théâtre. Undressed”**.

Het gaat over het gekend café, nu ook restaurant, in de Schouwburgstraat.

De origine ervan gaat terug naar 1840 wanneer de nieuwe opera ingehuldigd werd. Toen in de vorige eeuw de Opera enkele jaren dicht ging voor aanpassingswerken en restauratie scheen ook het lot van Café Théâtre bezegeld te zijn. Gelukkig kwam het niet zo ver en het café heropende zijn deuren in 1998 en kent sedertdien een verdiend succes.

Het boek is geen leesboek, het is een fotoreportage van dit etablissement en toont ons alle aspecten ervan, ook deze die nooit door het publiek kunnen gezien worden.

De tekst in het Nederlands, Frans en Engels is tot een minimum beperkt en dit is niet zo erg want de meer dan 200 foto's spreken voor zichzelf. De bladzijden zijn niet genummerd, maar het zijn er 160. Formaat: 24 x 24 cm.

Prijs: 24 Euro (968 fr.). Alleen te bekomen in Café Théâtre - Schouwburgstraat 5.

HC

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de heer **A. De Schepper** (Evergem) ontvingen wij het volgend schrijven:

De bijdrage van Heer Levis over PIERKE-PIERLALA en de originele GENTSE uitspraken en lapnamen bracht mij de herinnering aan het poppenspel “ ‘t Spelleke van de MUIDE” welke in mijn kinderjaren voor de oudstrijders te Evergem optrad, later ook met zangspelen als “Het dorp zonder Klok” e.a. steeds in ‘t Gents van de Muide met als promoter Heer bakker STEVENS, mecenas van ‘t Trezeke (nieuwe kerkstoelen en andere giften, en sociaal menslievend weldoener van zijn wijk (LATER CAKESFABRIEK CORONA”).

In de bijdrage meen ik een foutje te ontdekken: “Koentje Krucke”, Koen KRUCKE zanger & schepen (dit laatste is wel een vergissing, hij was raadslid voor de V.L.D., had mogelijk wel de ambitie of de belofte van schepen, maar nam teleurgesteld ontslag, naar ik meen.

DE KOOLZAKSKENS

Een staelke plat Gentsch

Ze waren zij mee twee gezusters.

D'êwste heetege Fine en de jonkste Nitte.

Z'aen appeupré dezelfden êwerdom, azuu tusschen de 25 en de 30, 'n beetse meer, 'n beetse minder, 'k wil der van af zijn.

Maer als ze zij azuu 'n tsietse opgetnsenuivert waeren - ze gaven ulder goe van 't strengsken - waeren ze nog 'nen duw weird.

Want al was t'er 'n beetse schae op gekomen, 'n beetse sleete, zaen alle twee nog schûun ûugen en pekzwart haer. Die ûugen brandegen gelijk kogels: ze waeren niet verlegen van Peere Baboe.

Vuuurts van de reste waeren ze wel gemaakt van ûuren en pûuten, en moeder was thuis.

De Genteneirs zijn daer deur den band nog al liefhebber van. Ze moeten waer hên veur ulder geld. Of ze gelijk hên!

Ze stonden zij algemeen bekend onder de naam van de Koolzakskens om dieswille da ulder vaeder geel zijn leven lank bij Menheere Vanderhaeghen op den Neerkijter als kooldrager gewerkt ae. Maar ulder vader was al lange dûud; hij was gekreveerd lijk 'nen hond in 't hospitaal van te veel tzenuiver te drinken, en ulder moeder, d'aerme slûure was gestorven van 'n hertziekte van al 't plezier dad heure lekkeren man heur aagedaen ae.

De Koolzakskens waren dus moedermensch alleene in de weireld, en ze moesten veur ulder eigen kroete zorgen.

Ze weundigen in een klein pierke van 'n huizeke in de Vrêwestraete waerin da ze bijkans nie 'n koste roeren of keeren; 'n veurschûut grûut. De geburen heetige da 'n veugelmuite. En ze sloegen de naegel op de kop, want 't was 'n veugelmuite. Ne goeie verstaender 'n ee maer 'n half woord nodig.

Dus de Koolzakskens moesten wirken veur uldere kost en ze waeren op stiel gegaen. 'n tijdse lank haen ze kleeermaeksterigge geweest op 'nen grûuten winkel, en meer of min treffelijk ulder brûud verdiend, al 'n was 't er nie altijd veel boter op.

Maer aes ulder ûugen open gingen, en haen ze zij de weireld leerdege kennen, begost da wirken ulder keele uit 't hangen en lieten ze algêwe naelde en draed schieten mee den leegsten dienst.

Z'aen wat beters gevonden. Leven zonder te werken, al spelende van den gaenden en den komenden man, ge verstae wel wa dak wil zeggen. 't En nie

alle daege kirmesse. 't Was soms vet en 't was soms maeger, 't sloeg soms mee en 't sloeg soms tegen, gelijk dad da in da stielke gaet.

Maer ze kendegen den trûuk en ze sperteldegen er toch deure.

Op 'ne zekere Vrijdag - 't was in 't langste van de daege - zaten de Koolzakskens op drûug zaad.

't Was armoe stae mij bij.

's Noens 'n aen ze niets anders ghad of petaeters mee zoekt-de-visch, en 'nen zwolg verwaermde kaffee.

Fine bezag Nitte, en Nitte bezag Fine. Z vielen alle tweeë van ulder graete.

Daer stond nog wel 'n hirfkaesken in de kasse - enz'aten geirne hirkaes - maar ze mochten daer vandaege nie an peuteren, da gaf 'n aerdig reuksken, en ulderen aesem moest goe rieken, want ze gingen der op los, ze moesten eenen op doen. En da 'n zoe precies geen miraekel zijn, want de vrijdag kwamen al de boerehiere naer stad en ze waeren uitgeslapen genoeg, daar zoe wel eenen in ulder netten vallen... en van zijn pluimen laeten.

Ze kuischten ulder alle tweeë op lijk veur 'n trêwffeste.

Ze deeën ulder beste spullen aan. In een woord, ze waeren op ulderen trente et un, en nie weinig.

De valsche juwielen kwamen veur de pinne, de koperen ûurbellen, de kopere broche, de kopere bracelees, de koperen ringen - de vingers vol - 't waeren van verre lijk twee keuninginne. Ze blonken lijk spiegels. 't Was geval van te zeggen al da blijnt en es gîen gêwd. Maer 't maektege toch 't zelfde effect.

Ze streken wa rûtsel en wa witsel op ulder kaeke, wa zwartsel onder ulder ûugen, 'n dopke poudre-de-riz alhier, 'n dopken aldaer. Ze zagen er wel tien jaer jonger uit.

Fine en Nitte waeren kontent van ulder eige.

't Zal pakken vandaege, zeiën ze, 't herte vol hope.

Ze waeren gereed.

Ze trokken 't deurke van ulder veugelmuite toe, in 't dobbel slot, en ze schoten der ulder van onder.

't Was rond de viere.

Mee den kop in de lucht en de bûst veuruit gingen ze de Vrêwestraete af.

De wijven uit de gebûrte - 'nen hûup mee stijnkende kommeere - lagen dat allemael af te loere van onder ulder halve deure.

Ze kendegen da spel van iedere weke.

- De Koolzakskens goander op los, 't es sprijngdag, begost Mie de Sponse, 'n êwe pokemuile die zelve nie zuiver 'n was.

- Z'en gîel ulder klêerkasse op ulder lijf. 't Es luuks in de peinshuize, zei Manse de Snuiter die mee haerink en sprot ventege.

- En gaeten in ulder kijsses en schêve schoenen lachtege de baezinne uit de

Viezen Apostel, 'n haentje pik die al twee kîere mee de Koolzakskens gevochten ae om dan ze heur lief afgeveeën aen.

- Ge zoet zegge 't es den duuvel in zijn moere. En z'hèn gîene naegel om aan ulder gat te krabben, kregen ze veur compliment van Triene de achterwaersterigge.

- 't Zal vandaege sosietseskirmesse zijn mee vette sjsse, riep Roze uit 't sneukelwijnkelke, waer dat ze muntbollen verkocht, spekken van Katrien en Gentsche babbeleirs van Eedse Vyncke. In de Winter leurdege ze in de cafés mee nieuwbakke koeken, hard eiers en kroakmandels. En z'haed de muile! Ze wisten allemael wa te zegge. D'îene dit, d'andere dat.

En 't was mij de soorte. 't Was hier 't geval van te zeggen: Ge wordt maar vuil gemaekt van ne vuilen pot, en besch... van al da nie 'n deugt.

Binst al dat gebabbel en da gesnabbel waren de Koolzakskens tot aan den Neerkijter geraekt, en ezûu gijngen ze vûurt langs 't Ketelplein, veurbij de grûute Post, en ze sloegen de Comediestraete in.

Aen 't Glaeze Kaske (Café des Arts) stonden eenige poessenels aan de deure die ulder binne riepe.

- Niemendalle, zei Nitte tot Fiene, daer 'n zit geen vet op, 't zijn glishîeres, we zullen beters vinden.

En ezûu kwamen ze op de Pirdekijter, en ze schoten ulder direct onder de bûumkes waer da de meeste wandeleirs waeren, en 't meeste kansen van eenen op te visschen.

Hier moeste ze oppassen, en ulder serieus hêwe. Ze staken de kop nog meer in de lucht, ulder herte nog mîer veuruit en ze draeidegen ulder achterste lijk ne pêwoo zijnen stirt.

't Was in de tijd van de lange kleeren, ulder rokken sleeptegen achter ulder 'nen halve meter verre, maer ze lieten zwieren da zwiert, ze kendege het spreekwoord "Die 't lank ee laet het lank hangen, en die 't nog langer ee, laet het sleepe. En ze wandeldegen vûurt. Ze loerdegen rechts, ze loerdegen links.

Ze trokken 'n ûugsken alhier en 'n ûugsken aldaer. Ze zagen veel kennissen. 't Was goeie jacht!

Als ze zij ezûu ne kîer of dreie de Kijter afgedrenteld aen, stonden de Koolzakskens 'n momentje stille veur d'Arcades. Ze keken ne kîer goed in 't ronde.

En al mee ne kîer klaerdege Nitte heur aenzicht op gelijk 'n zonneblomme.

Op 't hoekske van de Veugelmort stond er 'nen dikke hîere, mee 'n rûu smoel, die stillekes wenktege.

Z'erkendege hem sebiet; 't was 'nen rijken brêwer van boven Eeklûe, ne goeie kalant.

Ze wist wa da der aan de sleutel stond: ‘ne souper en vijftien ballekens.

Leg ze mij daer!

Ze gaf ‘nen stamp aan Fine. “‘K ben weg lijk weggevaegd, trek gij ûuk eu plan, en zie da ge eu aes op doet. Tot laeters.”

De brêwer wierd impatiëntig, hij wenktege meer en meer, en hij trok eindelijk ‘t Kijterstraetse in.

Nitte wist wa da wildege zegge. Ze moest hem volgen langst de Korte Dagstege en de St-Jansveste tot bij Jan den Bruggelijnk, en daer was ‘t volle gas: ‘n bîefstuk mee frieten - en ‘n flassche wijn - ze was zot van wijn - en daerbij drei peirdenûugen (een vijffrankstuk).

‘t Was een beetje vet! Ze zoen ‘t aevend kieskasse, de panne zoe sissen!

Ze wildege zeere zeere vûurt om heuren brêwer niet te mankeere - ezûu ‘n schûune okkaesie!

Maer al mee ne kêr wier ze gewaere da ter van achtere iets aeperdege. Ze kost nie veuruit.

- Wa es da nêu, zei ze.

Ze kêrdege heur omme, en wa zag ze: ‘n smirrege straetlurre die moedwillig zijnen voet op de sleep zettege van heur schûun kleed, heur beste kleed.

Ze kost gîene stap verder zette.

- A sa luizevanger, wilde ne kêr mee eu vuile pûute van mijn lijf blijve, of ‘k geef eu ‘n koane da d’euwe kop draait.

Maar de Gentsche lurre ‘n verschoot in gîen klein gerucht en Nitte kreeg haar zaed, rap lijk de blaeren die waaien;

- Hêwd eu muile, vurthuufd, of ‘k loate e scheete da dal eu gêwwirk uitsloot!...

Lodewijk De Vriese (1926)

UITGAVEN VAN ONZE KRING.

Zijn nog verkrijgbaar en te koop in het Documentatiecentrum of via onze postrekening:

- Ghendtsche Tydinghen.

Vanaf 1980 tot heden zijn nog volledige jaargangen en losse nummers te koop tot uitputting van de voorraad.

Prijs per afzonderlijk nummer: 1,75 euro.

Prijs per volledige jaargang: 10 euro.

Voor eventuele beschikbare antiquarische jaargangen en losse nummer vóór 1980, gelieve men eerste contact op te nemen met het secretariaat. (09/226.23.28).

Prijs per afzonderlijk nummer: 2,50 euro.

Prijs per volledige jaargang: 15 euro.

- Het boek "Dat was een tijd"! door John Flanders.

Prijs: 22,30 euro, bij verzending bij te betalen: 4,47 euro (enkel binnenland),

13,85 (Europa), 20,75 (rest van de wereld)

- Indices op de Ghendtsche Tydinghen (1972-2000).

Prijs: 5 euro, bij verzending bij te betalen: 1,38 euro (enkel binnenland), 4,20 (Europa), 4,50 euro (rest van de wereld).

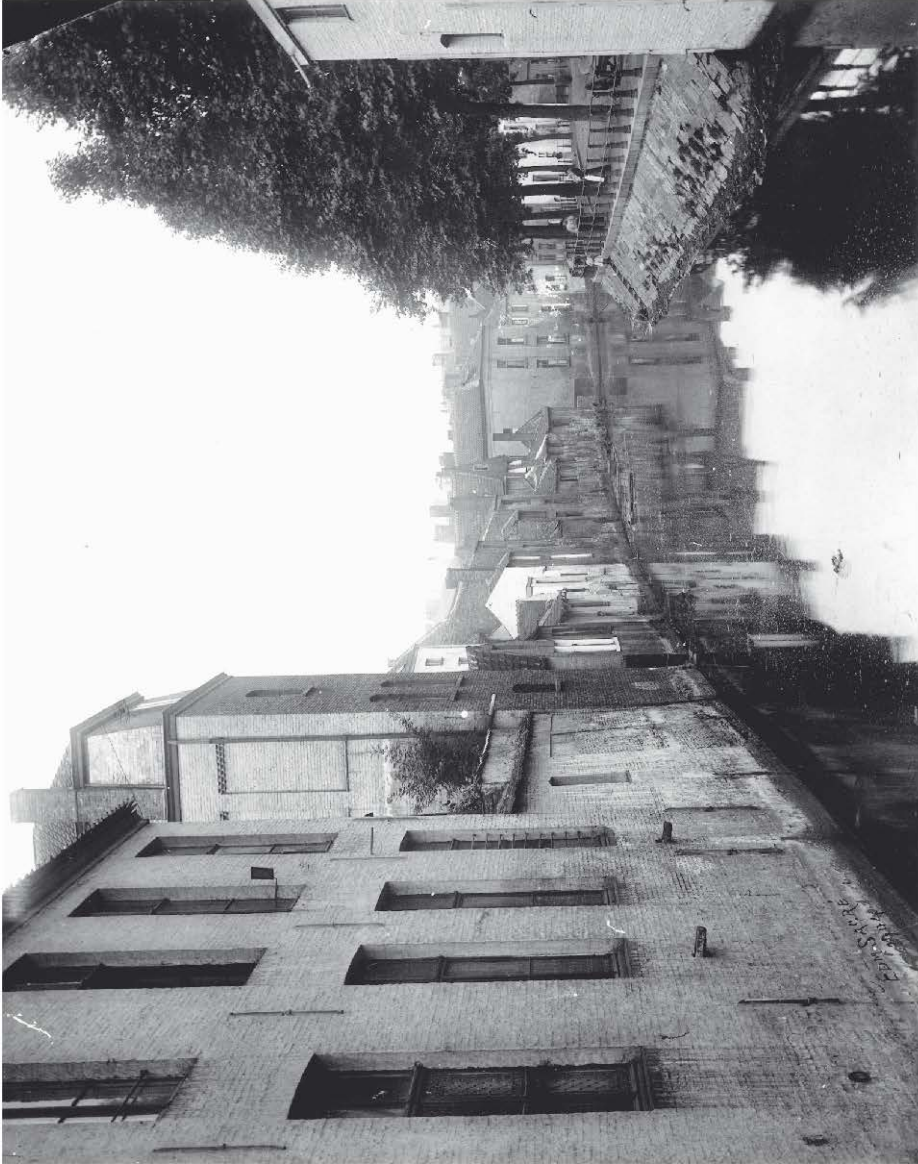
-Plattegrond van de Stad Gent door B.J. Saurel (1841). Getrouwe copie van het origineel op handgeschept papier.

Prijs: 3 euro.

Plattegronden kunnen niet verzonden worden;

Voor openingsuren van het Documentatiecentrum, zie achterkaft van Ghendtsche Tydinghen.

DIT BESTAAT NIET MEER.

De Tichelrei - Copyright A.C.L. - Foto N° 35365